ԱՒԵՏԱՒԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԴ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 8, 1901 ԹԻՒ 23

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	էջ
Ինչո՞ւ Մարդիկ եկեղեցի կ'երթան	201
Ելլէզ-ու ոյժ	201
Զին եւ Զինացիները	201
Բևեռային խուզարկութեան Ադեհալէ ու Նէրկան	203
Գերմանական Մուսմա Մը	203
Մանուկներու կեղծ փողացաւ	204
Հինան վ.տանդաւո՞ր է	204
Զինացիք Ինչպէս Տաք կը պահուին	204
Գիտական Ծանօթութիւններ	204
Համբարձում	205
Եկեղեցական կազմակերպութիւն ի Հիւանդանոց	206
Քէմալ	206
Հանդէս Գաղաքական	207
Դրամական	208

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ· կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է մայրաքաղաքիս եւ գաւառներու համար կանխիկ 30 դահ. արծաթ, օտար երկիրներու համար $1\frac{1}{2}$ ոսկի, կամ 6 շիլինգ, կամ $7\frac{3}{4}$ Ֆրանք։ Մէկ թերթի գինն է 30 փարա։ Ամսաթերթին տարեկան գինն է 6 դահ. ամեն տեղու համար։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Խմբագրութեան վերաբերեալ ամեն պարտին ուղղուիլ առ Տր· Հ· Ս· ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալները առ Տր· Ձ· Ք· ԿՐԻՆ, Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ

Ձ· Ք· ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Հ· Ս· ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

ԻՆՉՈՒ ՄԱՐԴԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻ Կ'ԵՐԹԱՆ

Շատ սովորական է եկեղեցական թերթերու մէջ յօդուածներ գտնել "ինչո՞ւ մարդիկ եկեղեցի չեն երթար" վերնագրով։ Բայց զարմանալի չէ որ մարդիկ եկեղեցի չեն երթար։ Անոնց եկեղեցի երթալն է մանաւանդ որ բացատրութեան կը կարօտի։ Թող օրէնդէտները փորձեն շաբաթը երկու, երեք կամ աւելի անգամներ ունկնդիր ժողվել տեղ մը, որպէս զի խօսին անոնց երկու երեք հազար տարուան հին օրէնքի մը վրայ։ Թող ժողովրդէն խնդրեն չէնք մը կառուցանել ուր խօսին անոնց, նաև թող խնդրեն վճարել անոր գործածման ընթացիկ ծախքերը։ Ո՞րչափ ժամանակ պիտի չարունակէ քաղաք մը պահպանել այդպիսի գոնէ մէկ ձեռնարկ։ Բայց, մտածեցէք բաղում երկիրներու մէջ գըտնուող միլիոնաւոր այն անձերուն վրայ, որոնք եկեղեցւոյ պաշտօններու ներկայ կ'ըլլան։ Անոնք եկեղեցի կը յաճախեն, և այդ արտօնութեան համար, վասն զի արտօնութիւն կը համարին, դրամ կը վճարեն։ Փոյթ չէ՝ ի՛նչ չարժառիթ ունենին, բայց ահա անոնց ընթացքը, որ նկատելի բան մ'է։ Ոմանք եկեղեցի կ'երթան և քարոզ լսելու փոյթ չունին, կ'ուզեն բարեպաշտըլլալ։ կ'երթան պզտուած տեսնել և ոչ թէ քարոզիչը։ Հանդարտ ժամ մը կը փնտռեն։ Ոմանք եկեղեցի կ'երթան, քանզի խօսքին մեկնութիւնը լսել կը վախնան։ Հոգնոլի ուսանող մը ամէն կիրակի առաւօտ արթննալուն պէս ուրախութեամբ կ'ըսէր, "Այսօր ձան Պրուսի պիտի ունկնդրեմ։" Ոմանք ճշմարտութեան հանդէպ վիճողի դիրք կը բռնեն։ Ոմանք կ'երթան, վասն զի կատարի փորձութեան և պայքարի մէջ կը գտնուին, որպէս թէ Սատանային հետ խաղի բռնուած ըլլան իրենց հոգիները գրաւելով, ինչպէս կը տեսնուի Բէցի մեծ նկարին մէջ։ Սակայն եկեղեցի գացողներուն մեծամասնութիւնը յոգնած, նեղուած այրեր ու կիներ են, կեանքի ձախողուածներ կրած, ապրուստ ճարելու դժնդակ հոգերով ընկճուած, որոնք սաստիկ կ'աշխատին թէ ի՛նչպէս տղաք կրթեն, բարի դրացիներ ըլլան, իրենց նկարագիրը և աղդեցութիւնը պահպանեն և հանդերձեալը և ՁԱստուած սիրեն և չհեռանան իրենց ծանօթ բարի և հոգևոր աղդեցութիւններէն, որոնք կը նպաստեն աշխարհասէր չըլլալու և նեղութիւններու և տրտմութիւններու հանդէպ զօրութիւն ստանալու և մեղքէ ու մեղքի բոլոր հետեւանքներէն աղատելով վերջապէս Քրիստոսով ՁԱստուծոյ ներկայանալու։ Ո՜հ, ՁԱստուծոյ մեր մէջ բնակելուն հրաշքն է որ եկեղեցւոյ պաշտօններու ներկայ գտնուող միլիոնաւորներուն վրայ կը յայտնուի։

Բաղմութիւններ կան որոնք քիչ անգամ եկեղեցի կը մտնեն։ Բնականն է այս։ Գերբնականը միւս տեսակն է, որու երկայնութիւնը քանի դար կը տեւէ։ Միայն գերբնականն է որ կը բացատրէ մարդոց եկեղեցի երթալուն պատճառը։

Ք

ԵԼԼԷԶ-ՈՒ ՈՅԺ

Ուիլկըրֆորս կանոնիկոսը ժողովի մը մէջ սա օրինակը գործածեց։ "Բարեկամներս մին," ըսաւ, "Մալթա կը գտնուէր միսիոնարական գործով և նաւաղներու կը խօսէր։ Նաւահանգիստին ճիշտ դիմացը խոշոր շոգենաւ մը չուրին յատակն իջած էր։ Շինուած էր ան՝ ցեխին մէջ ճամբէ աւելի լաւ նպատակի մը համար։ Իր յարմար տեղը չէր այդ։ Բայց նաեւ ի՞նչպէս հանուելու էր իր տեղէն։ Ելլէզ-ու ոյժ բնաւ չունէր իր մէջ։ Ձամբու վրայ արգելք էր և պէտք էր որ վերցուէր։ Ցեսադիմող ամէն ջրհատ տեսնայ՝ ճամբու վրայ արգելք է, և պէտք է որ վերցուի, որպէս զի ուրիշներ կարենան նաւահանգիստ մտնել։ Բարեկամս պատմեց թէ ի՛նչ ըրին նաւին։ Բերին տեսակ մը օդամուղ գործիք և վերէն օդ մղեցին անոր մէջ։ Կամայ կամայ շոգենաւն սկսաւ չարժիլ, մինչև որ վերջապէս չուրին մակերեսն եկաւ։ Սոյնպէս գիտենք թէ վեր ելլելու ոյժը մեր մէջ չէ, այլ ՁԱստուծոյ մէջ։ Ազօթենք որ ան լեցնէ մեզ իր Սուրբ Հոգիով, որպէս զի ընկղմած նաւին նման բարձրանալով մեր հոգևոր տարրին մէջ մնանենք և յաւիտեան մէկդի չնետուելով յարմարութիւն ունենանք հազարաւոր բեռներ կրելու։ Երանի՛ թէ ՁԱստուած Սուրբ Գրոց սա խօսքը հնչեցնէ ամէնուս սիրտերուն մէջ, "ինչպէս որ Հայրը զիս խրկեց, ես ալ ձեզ կը խրկեմ։"

ՁԻՆ ԵՒ ՁԻՆԱՑԻՆԵՐԸ

[Խմբագրական]

Ե.

Թունկինի իշխանութեան վերաբերեալ ուրիշ երկու դէպք ալ կարելի է յիշատակել արդի իշխանութեան պատմութենէն անցնելէ առաջ։ Ամերիկայի նեյլ Գոլեճէն 1854ին չրջանաւարտ եղած Եունկ Ուինկ անուն Զինացի մը աղեցութեամբ Զինացի երեսուն սրամիտ տղայք ընտրուեցան եւ անոր հետ Ամերիկա դրկուեցան Զինու կառավարութեան ծախքով դաստիարակուելու համար։ Ցետոյ այս ուսանողներուն թիւը 120ի

բարձրացաւ, եւ անոնց ամէնքն ալ Ամերիկեան լաւ ընտանիքներու մէջ ընդունուեցան եւ ազնիւ ընդունելութիւն գտան։ Բայց ուրիշ պաշտօնատար մը, որ այս փորձին արդիւնքը դիտելու պաշտօնով Ամերիկա ղրկուեցաւ, աննպատակ տեղեկագիր տուաւ, ըսելով թէ տղայք սկսած են բարքով եւ համակրութեամբ Ամերիկացի գառնալ մանաւանդ քան Չինացի, եւ ամէնքն ալ եան կանչուեցան։

Միւս դէպքն էր ունկնդրութիւնը զոր կայսրը չնորհեց 1873ին օտար դեսպաններուն։ Մինչեւ այդ ժամանակ Չինացի պաշտօնատարները պնդած էին որ դեսպանները, երբ կայսեր ներկայանան, գետնամած խոնարհելու են Ն. Վեհափառութեան առջեւ։ Զայս չէին յանձն առներ օտար դեսպանները։ Կը յայտարարէին թէ իրենք պատրաստ են իրենց դիրքին արժանավայել ամէն բան ընել, բայց կ'ըսէին թէ այդօրինակ երկրպագութիւն իրենց վեհապետներուն արժանապատուութեան կը դպչի։ Ըստ Տր. Ուիլեըմսի, մեծ մասամբ Քունկ իշխանին անձնական ազդեցութեամբ, գետնամած խոնարհութեան կամ երկրպագութեան պայմանը թողուեցաւ, եւ Թունկչի կայսրը առաջին ունկնդրութիւնը չնորհեց 1873ին։ Ճափոնի դեսպանը նախ ընդունուեցաւ, եւ ապա Ռուսիոյ, Միացեալ Նահանգներու, Մեծ Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Հոլանտայի դեսպաններն ընդունուեցան ի միասին։ Կայսրը ուրիշ երեք ունկնդրութիւն ալ չնորհեց իր կարճատեւ իշխանութեան մէջոցին, յետոյ ուրիշ ունկնդրութիւն տեղի չունեցաւ մինչեւ 1891։ Առաջին անգամ 1894ին տեղի ունեցաւ բուն իսկ պալատան մէջ։

Երբ Թունկչի կայսրը մեռաւ 1875ին, արդի կայսրը Քուանկսու, որ այն ատեն չորս տարեկան էր, անոր յաջորդ ընտրուեցաւ։ Ինք Հիէնֆունկ կայսեր եւ Քունկ իշխանին կրտսեր եղբայր Չունկ իշխանին որդին էր։ Ինամակալութիւնը դարձեալ կայսրուհիներուն ձեռքն անցաւ։

Ասոր իշխանութեան կանխադոյն դէպքերէն մին եղաւ Քուլճայի գաւառին վերատին գրաւումը Չինու արեւմտեան սահմանագլխին վրայ եւ Չինու թողումը գաւառին գրեթէ այն ամբողջ մասին զոր Ռուսիա գրաւած էր։ Յօ զօրավարին առաջնորդութեամբ Չինական բանակին յառաջխաղացումը յաջող եղաւ, եւ տարիներ տեւեց վերատին գրաւման գործը։ Ժամանակ մը բանակը երկրագործութեան տուաւ ինքզինք եւ իր պարէնն արտադրեց այդ կերպով։

1878ին պատահեցաւ սով մը, որ չատ սաստիկ եղաւ Շանսիի եւ Շէնսիի նահանգներուն մէջ եւ արդի ժամանակներու ամենէն սարսափելի աղէտներէն մին եղաւ։ Ամբողջ ընտանիքներ ջնջուեցան։ Ամենէն արժանահաւատ տեղեկագրութիւններու համաձայն սովամահ եղածներու թիւը 9½ միլիոնէն 13 միլիոն կը հաշուուի։ Այսքան մահահրէշ ուրիշ սով չէ արձանագրուած պատմութեան մէջ։ Շատ նպաստ ղրկուեցաւ օտար երկիրներէ, եւ 69 օտարազգիներ ժրութեամբ աշխատեցան նպաստ մատակարարել։ Անոնցմէ չորսը մեռան չարաչար աշխատութեան եւ օդի խստութիւններու ենթարկուելով։ Մին էր Մր. Հուայթինկ, Պարտիզակի Ամերիկեան բազմամեայ միսիոնար Մր. Փարսընսի փեսան։

Թունքինի եւ Աննամի տիրանալու Ֆրանսացոց փափաքը եւ Չինացիներու պահանջը թէ իրենք այդ երկիրներուն վրայ գերիշխանութիւն ունէին, 1873էն մինչեւ 1885 տասներկու տարուան մէջ քանիցս պատերազմի առիթ եղան երկու կառավարութիւններուն միջեւ։ Յրանասացիք իրենց ուշադրութիւնը դէպ Աննամ դարձուցին 1787էն սկսեալ, բայց մինչեւ 1855 դործօն քայլ մը չառնուեցաւ իրենց իշխանութիւնն հոն հաստատելու համար։ Այդ տարին գրաւուեցաւ երկրին հարաւային մասին Սէյկոն քաղաքը եւ Ֆրանսական սատցուած մնաց։ 1873ին Ֆրանսացի կառավարիչ Տիւփրէ ծովակալը Հանվի (Թոնքին) ղրկեց կարնիէ տեղակալը, որպէսզի ինատէ ծովահէնները։ Ծովահէնները կամ Սեւ Դրօշակիրները հրապուրեցին Ֆրանսացիները այնպիսի տեղ մը ուր իրենք դառնամուտ եղած էին, եւ հոն կարնիէ սպանուեցաւ։ Անոր յաջորդեց Մ. Ֆիլաթրը, կարողութեան տէր մարդ մը, որ դաշնագիր մը կնքեց Աննամի հետ։ Ըստ այդ դաշնագրին, Ֆրանսայի ներկայացուցիչ մը պիտի բնակէր ի Հիւե, մայրաքաղաք Աննամի, եւ երկրին արտաքին յարաբերութիւնները Ֆրանսայի ձեռքը պիտի ըլլային։ Սակայն Չին չհրաժարեցաւ իր գերիշխանութեան իրաւունքներէն, եւ երբ 1876ին տուրք բերող սովորական դեսպանը Աննամէ փեքին դնաց, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը խոհեմութիւն համարեցաւ առարկութիւն չընել, եւ դարձեալ 1879ին երբ Աննամ Չինէ եւ ոչ թէ Ֆրանսայէ օգնութիւն խնդրեց Թոնքինի ապստամբութիւնը նուաճելու համար։ Ճարճակողական աշխարհավարութեան ջատագով Մ. ոը Ֆրէյսինէի Ֆրանսայի Արտաքին նախարար կարգուիլը թշնամութիւններու վերսկսման առիթ տուաւ։ 1882ին։ Պատերազմը զանազան փոփոխութիւններով չարունակեց մինչեւ 1885, երբ Ֆրանսայի ծովակալը կործանեց տասնըմէկ նաւէ բաղկացեալ Չինական նաւաբաժինը եւ Ֆուչօի նաւահանգստին Չինական ամրութիւնները։ Ասկէ քիչ ետքը միւս տէրութիւններուն միջնորդութեամբ հաշտութիւն կնքուեցաւ, որով Ֆրանսա յանձն առաւ տուգանք չվճարելով հանդերձ, բայց Չին հաւանեցաւ որ Աննամ դիւանագիտական յարաբերութիւններ ունենայ միայն Ֆրանսայի միջոցով եւ Հարաւային Չինու մէջ երկու քաղաք բաց ըլլան արտաքին վաճառականութեան եւ հիւպատոսներու բնակութեան համար։ Սակայն ափիոնի վաճառականութիւնը որոշակի արգելուեցաւ։ Պատերազմը դրամի եւ կեանքի այնքան կորուստ պատճառած էր Ֆրանսայի որ չատ անհաճոյ եղաւ եւ վարչապետ Ժիւլ Ֆէրրի, որ Ֆրանսայի պետական կարողագոյն նոր անձնաւորութիւններէն մին էր, պաշտօնանկ եղաւ եւ իբրեւ չատադով Թոնքինի յարձակողական աշխարհավարութեան «Թոնքինոյին» կոչուեցաւ չատ նախատականք ոճով։ Պատերազմին համար ծախսուեցաւ 250,000,000 ֆրանք եւ հազարաւոր քաջարի անձեր զոհ դացին։ Կ. ոլոյոյ Ֆրանսական արդի դեսպան Մ. Քոնսթան Փեքին ղրկուեցաւ քննութիւնը վերսկսելու պաշտօնով եւ յաջողեցաւ ափիոնի տուրեւառին պաշտօնական արգելքը վերցնել տալ, միանդամայն Ֆրանսական վաճառականութեան առջեւ երրորդ քաղաք մը բանալ Հարաւային Չինու մէջ։ Պատերազմին մէկ հետեւանքը սա եղաւ որ Քունկ իշխանը պաշտօնանկ եղաւ խնամակալ կայսրուհիէն, եւ անոր տեղ Աբտաքին նախարար անուանուեցաւ իր եղբայրը Չունկ իշխան։

Ֆրանսայի հետ եղած պատերազմներուն վերջանալէն ի վեր ինչ ինչ չանքեր եղած են Չինու մէջ արդի բարեփոխութիւններ մուծանելու համար։ Չափահաս ուսանողներու կամ դրամատնութեան հետեւողներու համար սահմանուած ուսման ընթացքը փոխուեցաւ, այնպէս որ արդի կարգ մը դիտութիւններու, ինչպէս եւ Չինու դասական մատենագրութեան ծանօթութիւն դրուեցաւ անոր մէջ։ Շատ քան ըսուեցաւ երկաթուղիներ չինելու եւ բանակը եւ նաւատորմը բարեփոխելու խնդիրներուն վրայ։ Անդրիացի մը հիւսիսային նաւաբաժինն ծովակալ անուանուեցաւ, եւ Եւրոպացի սպաներ բերուեցան զօրքերը մարզելու համար, միանդամայն բաւական դրամ ծախսուեցաւ զրահաւորներու եւ նորանոր զէնքերու համար։ Բարենորոգումներու մեծ արգելքներն էին ժողովրդին նախապաշարումը եւ պաշտօնական դասակարգին ապականութիւնը։ 1889ին Ցինի կայսրուհին ծանոյց թէ մտադիր է քաշուիլ գործօն մասնակցութիւն ունենալէ պետական գործերու մէջ, զորոնք մեծ կարողութեամբ վարած էր իր ամուսնին Հիէնֆունկ կայսեր մահէն հետէ, որ 1861ին տեղի ունեցաւ։ Երկաթուղւոյ չինութեան ամէն խորհուրդներ լքուեցան իբրեւ առեղ թաքուէ Թիէնցին չինելի երկաթուղւոյ գիծը, որու բացումը տեղի ունեցաւ 1885ին, եւ որ միայնակ մնաց մինչեւ Չինեճափոնական պատերազմէն ետքը, երբ մինչեւ այն ժամանակ հակառակողներէն չատեր համոզուեցան թէ երկաթուղիներն անհրաժեշտ են։

1887ին տեղի ունեցաւ ուրիշ մեծ աղէտ մը, Դեղին գետին թումբերուն քայքայումը յորդումի ժամանակ եւ 125,000 քառ. հաղարամեթրէ աւելի դետնի ողողումը։ Գիւղեր կործանեցան եւ հաւանական կարծուեցաւ թէ խեղդուած անձերու թիւը դոնէ միլիոն մը եղաւ, «թէեւ դայս չորով կամ հինգով բազմապատկել հարկ է ներկայացնելու համար այն գաւառներուն կեանքի կորուստը ուղղակի հեղեղներէն եւ անոնց անխուսափելի հետեւորդներն եղող սովէ, զրկումներէ եւ հիւանդութիւնէ։»

Անցեալ տարւոյ անկարգութիւններուն ծագումէն առաջ կարեւոր վերջին դէպքը 1894–5ի պատերազմն էր որ Չինու եւ Ճափոնի միջեւ ծագեցաւ։ Ամենափոր է այն որ երկար պիտի չդրնէք անոր վրայ։ Մեր ընթերցողները կը յիշեն թէ պատերազմին պատճառն էր այն չանքը որով երկու կառավարութիւններն ալ կ'ուզէին գերիշխանութիւն ի գործ դնել Քորէայի վրայ։ Մինչեւ 1894 թուականը Չինու կը վերաբերէր գերակշիռ ազդեցութիւնը, եւ Սէուլի Չինական դեսպանը իրական իշխանութիւնը կը ներկայացնէր Քորէական գահուն եաին։ Պատերազմին ծագման առիթն եղաւ Սէուլի Ճափոնական դեսպանատան վրայ կատարուած յարձակումը։ Առաջին մեծ ճակատամարտը Փինկ Եանկի ճակատամարտն եղաւ, ուր Ճափոնցիք կատարելապէս յաղթութիւն չահեցան։ Մարշալ Եամակաթայի այդ յաղթանակին յաջորդեց ծովային յաղթանակ մը, զոր Իթօ ծովակալը տարաւ Եալու գետին բերանը, Չինական նոյնչափ զօրաւոր նաւատորմի մը հետ հինգ ժամ կռուելէ ետքը։ Ապա յաջորդեց Փորթ Արթհրի եւ Ուէյ Հայ Ուէյի առումը եւ Չինացիներու կատարեալ պարտութիւնը Ճափոնցիներուն նչանաւոր ճարտարութեան եւ քաջարիութեան առջեւ։ Պատերազմը վերջացաւ Շիմոնոզէքիի դաշնագրով, որ 1895 Ապրիլ 17ին տորագրուեցաւ։ Չինու կողմէ տորագրողն էր լիազօր իշխան Լի Հունկ Չանկ, որու իբրեւ ներքին խոր-

հրդեհական կ'ընկերանար Ամերիկայի նախկին Սրտաքին նախարար Ջօր. Ճան Ու. Ֆոսթըր։ կը մնայ լսօսիլ քիչ մը Զինագիներու կրօնքներուն եւ յատկանիշներուն վրայ։

ԲԵԹԵՈՒՅԻՆ ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԱՆՑԵԱԼՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՆ

(Փբ.ԹՈՒԼԼ ԼԷՆՔԷՐ)

Բ

Բայց Հիւսիսային Բեւեռի խնդիրը կը մնար տակաւին։ Ռէյն գացած էր նեղուցներէն վեր Կրօէնլանտիոյ արեւմտակողմը, Պաֆֆինի արձանագրած կէտէն անդին, եւ ուրախութեամբ զուգահեռականէն վեր անցած էր 1853ին։ Ամերիկա Բեւեռն հասնելու ամենէն աղեկ ճամբան կ'երեւնար, եւ 1871ին Բեւեռային արշաւախումբը, նաւապետ Հոլի առաջնորդութեամբ, Միացեալ Նահանգներէն ղրկուեցաւ զննելու եւ խուզարկելու համար այս անցքը եւ հասնելու համար Բեւեռ, եթէ կարելի էր։ Փոլարիս նաւը Լինքըն ծովը հասաւ 82° 11′ լայնութեան տակ, իր ճամբայ ելլելէն երկու ամիս ետքը։ բայց Հոլ կաթուածահար եղաւ ճմերելու տեղերը երթալէ ետքը, եւ արշաւախումբը ետ դարձաւ 1872ի գարնան մէջ։ Նաւը 78° լայնութեան տակ սառնամանեաց մէջ բռնուեցաւ մնաց Հոկտեմբերին, եւ նաւաղները պատրաստուեցան թողուլ զանիկա։ Բայց մինչ նաւաղներուն կէսը նաւին մէջ էին եւ միւս կէսը սաստիկ փոթորիկի մը մէջ իրենց գոյքը կը ծրարէին, սառը բաժնուեցաւ, եւ Փոլարիս մէկ կողմ սահեցաւ իր մէջ գտնուող տասնեակ մարդով, տասնըմիսը հոգի անօդնական վիճակի մէջ թողլով անպատսպար սառին վրայ։ Այս երկու դժբաղդ խումբին պատմութիւնը ամենէն վիպականն ու եղերականն է բոլոր Բեւեռային ժամանակագրութիւններուն մէջ, եւ թէպէտ թէ՛ նաւին մէջ եւ թէ՛ սառին վրայ գտնուողները երկարատեւ եւ դրեթէ անհաւատալի նեղութիւններ կրեցին ահռելի Արջային ձմեռուան մէջ, անոնցմէ ոչ ոք կորսուեցաւ, վասն զի Բանաստական փոկորս նաւ մը ազատեց այս սովալուկ խումբերէն մէկը, եւ Անգլիական կիտորս նաւ մը՝ միւս խումբը երբ ամառը եկաւ նորէն։

Անգլիա 1876ին ղրկեց Նարիսը Տէսբէյէն եւ Էլըզմ նաւերով, եւ անոր արշաւախումբը Ռէյնի եւ Հոլի ուղիին հետեւելով աւելի հեռու դէպ հիւսիս գնաց, եւ հասաւ 83° 20′ 26″, Բեւեռէն հազիւ 400 մղոն ատկէ։ Տարաբաղդ Կրիլիի արշաւախումբը յաջորդեց անոր եւ աւելի հեռուն գնաց, եւ լայնութիւնը, որուն 1882ին հասաւ Լօքուուտ, անոր անդամներէն մին, 83° 23′ 8″ էր, ամենէն հեռու վայրը ուր հասան նաւորդները Նոր Աչխարհին մէջ, թէպէտ Նանսէն եւ Սպրուծծիի դուքսը աւելի անդին անցան Արեւելեան կիսագունդին վրայ։ Նարիսի արշաւախումբը սաստիկ տառապեցաւ ընկճարութենէ, բայց Կրիլիի արշաւախումբը աւելի եւս դժբաղդ եղաւ, վասն զի աղատարար չդղնաւը, որ զանոնք պիտի գտնէր Գլուխ Սէպայնի մէջ, ընկղմեցաւ եւ անոնց ուղիերկար ամիսներու — Հոկտեմբերէ մինչեւ Յունիս — տառապանքը անօթութենէ եւ ցուրտէ, աննկարագրելի սասիկան սաստիկ եւ սոսկալի եղաւ։ Արշաւախումբը կազմող քսանըվեց հոգիներէն քանի մը հոգի միայն ողջ մնացին, եւ Շլի վերջապէս ազատեց զանոնք Թէգէթֆ չդղնաւով։

Բեւեռային ուրիշ յառաջխաղացութիւններ անկէ ի վեր դիւրաւորապէս երկու կէտերու ուղղուած են, դէպ ի Կրօէնլանտիոյ արեւմտեան կողմը եւ Ֆրանց Եոզէֆ Արշիպելագոսը Ռուսիոյ եւ Ֆինլանտիոյ հիւսիսակողմը, ուր ձէքսըն եւ Վէյլման յառաջացան դէպ հիւսիս գրեթէ մինչեւ Լոքուուտի քարձրագոյն կէտը։ Ա.յսու ամենայնիւ երկու անձինքը որ ամենէն աւելի սառարեցին արդի Բեւեռային խուզարկութիւններու՝ անտարակոյս Նորվեկիացի Ֆրիճոֆ Նանսէն եւ Ամերիկացի Բոպըրթ Փէրի են, մին Արեւմտեան եւ միւսը Արեւելեան կիսագունդին վրայ։

Մինչ անցնիւր Արջային արշաւախումբ ուսումնասիրած է իրմէ առաջ կատարուած արշաւախումբերուն արարքները եւ անոնց վրայ զարգացումներ ըրած է, եւ մինչ արդի դիտութեան իւրաքանչիւր աղբիւր օժանդակած է յաւելուածական զարգացում ընելու մասին, այս երկու մարդիկը ցուցած են նաեւ դրական հանճար Արջային պայմաններու եւ խնդիրներու մէջ։ Նանսէն չինած է նաւ մը որ սառէ չճմլուիր խորտակուիր, այլ վեր կը սահի սառին մէջէն եւ անոր վրայ կը նստի եւ կ'ազատի վտանգէ այն նոյն ուժով որ անգործութեան մատնեց Փոլարիսը եւ ճմլեց Ջանջահեց Ճէնէրը Սիպերիոյ հիւսիսակողմը 1881ին։ Եւ այս վերջինին փայտեղէն քկորներէն, զորոնք գտաւ կրօէնլանտիոյ արեւելակողմը, իմաստասիրեց Բեւեռային հոսանքի իր մեծ վարկածը։ Փէրի 1,300 մղոն ճամբորդած է կրօէնլանտիոյ ծայրագոյն հիւսիսի կողմերը, անցնելով «սառնակատար»ը ուր մարդկային ոտք երբեք կոխած չէր, եւ հանգըստութեամբ բանակեցաւ սոսկալի Արջային ձմեռուան մէջ, ուրկէ մղոն մղոն այն կէտէն՝ ուր կրիլիի խումբին մեծամասնութիւնը սովամահ եղաւ եւ սառեցաւ տասը տարի առաջ։ Տիկին Փէրի ալ խումբին մէջ էր։ Ա.յս երկու մարդոց ծրագիրները ամենէն աւելի հաւանականութիւն կը ցուցընեն թէ պիտի կարենան գործադրուիլ։ Նանսէն հաստատած է թէ Բեւեռային Ծովը բաց ծով մըն է, եւ թէ անոր վրայ գտնուած սառի հատորները, Սիպերիոյ հիւսիսակողմը, Ֆրամի նման նաւ մը ապահովապէս պիտի տանին Բեւեռային լայնութիւններուն վրայէն դէպ ի Սվիցպերկըն։ Դիպուածի դործ պիտի ըլլայ սառի միջոցաւ քշուած նաւի մը ուղղակի Բեւեռին վրայէն անցնիլը։ բայց արշաւախումբը կրնայ դիւրաւ բաւական մօտ գալ, եւ ուրիշ վազք մը ընել ինչպէս ըրաւ Նանսէն, եւ այս անգամ յաջողութեամբ։ Արդէն 1900ին Իտալացի դուքսը Ապրուծծի, իր Սրեկլ Փոլարիս նաւով անցած է Նանսէնի «ծայրագոյն հիւսիս»ը, հասնելով 86° 33′։ Ա.սիկա Բեւեռին այնքան մօտ է՝ որքան Ջմիւռնիա Կ. պոլսի, ծովով։ Ա.յն անհուն մանրամասն աշխատութիւնները եւ նախազգուշութիւնը, որոնցմով Նանսէն դիմագրաւեց ամէն դժուարութիւններու, կ'ապացուցուին սա իրողութիւնով որ մէկ մարդ չկորսուեցաւ Ֆրամի նաւորդներէն եւ ընդդարձակութիւնը անձանօթ էր անոնց մէջ երեք տարուան մէջոցին երբ բնակեցան Արջային ծովերուն վրայ։

Փէրիի արձանագրութիւնն ալ նոյն է այս նկատումով, բայց անոր ծրագիրը տարբեր է, իր մեկնակէտը ցամաքն ըլլալով եւ ոչ Արջային ծովերը։ Փէրիի գաղափարն է ուսումնասիրել մթերանոցներու երկար չղթայ մը ձեւացնել, հիւսիսային կրօէնլանտիայէ սկսելով, այնուհետեւ լաւ կազմակերպուած բալխիրաւոր խումբով մը ճամբայ ելլել ամենէն հեռուն գտնուող կայարանէն դէպ ի Բեւեռ։ Փէրի մէյմը փորձեց այս կերպը 1899ին, բայց չյաջողեցաւ չարունական եւ ահռելի Արջային փոթորկի մը հանդիպելով, երբ դեռ մեկնակէտէն միայն 30 մղոն հեռացած էր, եւ բացարձակապէս անկարելի եղաւ յառաջ ընթանալ, վասն զի վախճանը սոսկ մահ պիտի ըլլար։ Ան հիմա նորէն կրօէնլանտիա վերադարձած է, բայց եռամեայ ուրիշ արշաւանք մը ընելու համար։ եւ թեւերուս ամառ մը բերէ անոր յաջողութեան լուրը։

Ա.րդարեւ քիչ տարակոյս կայ թէ Ի դարը չատ յառաջ չգացած պիտի տեսնէ Բեւեռը իրրեւ ծանօթ կէտ մը։ Երրորդ ծրագիր մըն ալ կայ, Անտրէի ծրագիրը, որ կը թուի թէ կը վերաբերի ապագայ հնարագիտութիւններու դարի մը։ Անտրէ օդով փորձեց, ինչպէս Փէրի ցամաքով փորձեց եւ Նանսէն՝ ծովով։ Անտրէ 1897 Յուլիս 11ին, օդապարիկով մը եւ երկու ընկերներով մեկնեցաւ Տանի կղզիէն որ Սվիցպերկընի հիւսիսարեւմտեան ծովափին մօտ է։ Անոնք իրենց հետ առին պալար, ռազմանիւթ, թղթատար աղաւնիներ եւ բնալեղէ (ալումինում) նաւակ մը, նաեւ նիւթեր՝ Արջային պատըսպարան մը չինելու համար եթէ օդապարիկին խնդալովը սառին վրայ մնային։ Յուլիսի հովը դէպ հիւսիս կը փչէ Սվիցպերկընէ, եւ արիասիրտ Շուէտացի օդանաւորդը կ'ակնկալէր Բեւեռային սահմանները տարուիլ քանի մը օրուան մէջ։ բայց երբեք չվերադարձաւ։ կ'ըսուի թէ թղթատար աղաւնի մը տեսնուած եւ հրաղէնով զարնուած է, բայց վրան նամակ գտնուած չէ։ Նաեւ խորտանիչ մը գտնուած է, Զարլս Թադաւորի կղզիին հիւսիսային կողմը, այնքան աւերուած եւ կենդանուած որ բան մը չհասկցուեցաւ անկէ։ Անտրէն եւ ընկերները փնտռելու համար խումբեր ղրկուեցան Շուէտական, Ռուսական եւ Նորվեկիական կառավարութիւններէն, բայց լուր մը առնուած չէ Անտրէի վրայով, եւ քիչ տարակոյս կայ անոր կորսուած ըլլալուն։ Բայց անոր դաղափարը կորսուած չէ իր հետ։ Ո՛վ կրնայ ըսել թէ օդանաւ մը չէ կարող ապահով հասնիլ Բեւեռ։ Ա.յս մտածութիւնը այլեւս չէ օտարոտի աւելի քան ղոր Ֆրամի գաղափարը իր չոգիի պտուտակով եւ իր էլեկտրականութիւնով պիտի ըլլար Ֆրանքլինի։ Ստուգիւ, չափազանցութիւն չէ ըսել թէ, եթէ Հիւսիսարեւմտեան Անցքը գտնուեցաւ այնպիսի անձանց ձեռքով որոնք գրեթէ բոլորովին զուրկ էին արդի հնարագիտութիւններէն, Բեւեռին հասնիլ կարելի պիտի ըլլայ այսօրուան դիւրութիւնները եւ ոյժերն ունեցող երկրախոյզներու, ըլլայ ցամաքով, կամ ծովով կամ օդով։ Հաւանական է թէ ուրիշ սերունդ մը պիտի չանցնի մինչեւ որ Բեւեռին հասնելու յաջողութիւնը ձեռք բերուի, եւ «Ջերմակ Հիւսիս»ի վերջին դաղտնիքը Արջային Բեւեռի դիւցազուններուն չքնդափայլ յարատեւութիւնովը ի լոյս հանուի իր ժլատ եւ սառուցեալ ափին մէջէն։

Վ. Ե Ր Զ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԻՒՄԵՆ ՄԸ

Շատ չըներ, յոյժ զարմանալի բան մը գըտնուեցաւ Հիւսիսային Գերմանիոյ աղի ճահիճի մը մէջ։ Երկայնահասակ մարդու մը մարմինն էր այն, իր մէկ կուշտին վրայ պառկած, իրր թէ քունի մէջ։ Հագած էր վերարկու մը, տաբատ մը եւ կաշիէ կօշիկներ, որոնք կատարելապէս պահուած էին անաղարտ։ Երբ մարմինը փնտռեցաւ Քիլ քաղաքի թանգարանին մէջ ուր ղրկուած էր, հետեւցուեցաւ թէ մահուընէն անմիջապէս

*ետքը ճահիճին մէջ թաղուած էր։ Ցայտնի կ'երեւնար նաեւ թէ մարմինը չատ երկար ժամանակէ ի վեր հոն պառկած էր։ Բոյսերու արմատները զանիկա ծակծկած եւ անկէ անած էին, եւ ադի ջուրը այս կերպով բացուած ծակերէն կամաց կամաց հալեցուցած էր բոլոր ոսկորները։ Մորթը մթագոյն թուխ էր, եւ մորթը եւ ինչ որ մնացած էր մեղէն մասէն՝ լաւ խաղախորդուած կաչիի փոխուած էին։ Անոսկր մարմինը ճրնչուելով տափակցած էր խիտ առ խիտ բուսած տունկերուն ներքեւ, բայց անոր ընդհանուր կերպարանքը լաւ պահուած էր սա պատճառաւ որ այս տոյն բուսականները սերտիւ հիւսուած էին մորթին հետ։ Մեռած մարդը կարճ եւ թաւ պեխեր ունէր եւ առատ մազեր՝ որ ճակատի կողմը կարճ կըտրուած էին եւ դէպ յառաջ սանտրուած, բայց քովերը եօթը մատ երկայն թողուած էին։ Հաւանօրէն մաղին դոյնը չէկ էր մարդուն կենդանութեան առենը, եւ ադի ջուրը կարմրցուցած էր զանիկա։ Մարդուն հասակը 6 ոտք 8 մատ էր, եւ չատ ուժեղ եւ մսանուտ եղած ըլլալու է ան եւ իր հուժկու տարիքին մէջ։ Զգեստները լաւ պահուած են, թէպէտ կարերը փտած են։ կաշեղէն գօտին ժամանակաւ ճարմանդ ունի եղեր, որ անհետացած է ճահիճին մէջ։ կօշիկները ճաշակի գործ են, ամէն մէկը միակուռ կաչիէ չինուած։ Հանդերձեղէնին չահեկան մասերը որ կը ցուցնեն թէ մեծ հնութիւն ունին մնացորդները՝ են չուխայի չերտերէ ձեւացած վաղեմի գուլպաները, որ փաթթուած են ոտքերուն եւ սրունքներուն չուրջը։

Բիւր թանգարանը ուրիշ վաղեմի զգեստներ ալ ունի, որ մարմինին վրայ գտնուածներուն ճիշդ նման են ձեւով եւ կերպասով, եւ պէտք է միեւնոյն ժամանակի վերաբերին։ Եւ այս միւս զգեստներուն հետ զըտնուած զէնքերէն, զրահներէն եւ ուրիշ բաներէն հետեւցնելով, անոնք Քրիստոսի իբր 300 թուականին պատկանեալ հնութիւններ կը համարուին։ Վաղեմի Գերմանացւոց սովորութիւնն էր չարագործներուն մարմինները ճահիճներուն մէջ նետել։ Եւ արդարեւ այսպիսի բան մը եղաւ մօտերս անգամ, ասկէ իբր կէս դար առաջ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԿԵՂԾ ՓՈՂԱՑԱՒ

Ասիկա չնչափողի բորբոքման ձեւ մըն է որ փոքրիկ մանուկներու կը պատահի, եւ իր հետ կ'ունենայ ձայնական լարերու՝ ջղաձգութեան պատճառաւ իրարու քաշուիլը, որ աւելի կամ նուազ կը դժուարացնէ չնչառութիւնը։ Սովորաբար մանուկներու փողացաւ (դուշ պօղան) կը կոչուի անիկա մայրերէ եւ բժիշկներէ, բայց ճշմարիտ փողացաւէն չատ քիչ ծանրակչիռ հանգամանք ունի։ Ճշմարիտ փողացաւը բորբոքում մըն է, սովորաբար կեղծմաշկային, եւ թաղանթային հիւթով կը լեցուի չնչափողը, կամ որ նոյն է, հագազը, մինչ կեղծ փողացաւը ջղաձգային է եւ կարճ կը տեւէ։ Կեղծ փողացաւը կրնայ յանկարծ սկսիլ եւ առանց առաջուընէ իմացուելու, բայց մանուկը փողացաւի ախտանիշներուն երեւնալէն մէկ երկու օր առաջ սովորաբար հարբուխ կ'ըլլայ։ Ախտը կը սկսի քունի միջոցին եւ փոքրիկ հիւանդը կ'արթննայ չնչառութեան սաստիկ դժուարութիւն զգալով։ Երբեմն դժուարութիւնը կը կայանայ չունչը ներս քաշելու մէջ, երբեմն ալ միանգամայն չունչը դուրս արձակելու մէջ։ Շնչառութեան դժուարութեան հետ կը կենայ նաեւ չոր հազ կերկերաձայն եւ մեռաղային։ Աւելի կամ նուազ տենդ կ'ընկերանայ, երբեմն սաստիկ, եւ բազկերակը արագ եւ ուժգին կը զարնէ։ Այնպէս մը կը թուի թէ մանուկը անմիջապէս չնչահեղձ պիտի ըլլայ, — եւ երբեմն այդպէս կ'ըլլայ ալ, — բայց ընդհանրապէս հագագին ջղաձգութիւնը կը մեղմանայ յետոյ եւ մանուկը քունի մէջ կ'իյնայ։ Շատ դէպքերու մէջ ախտը, եթէ սաստիկ է, կը դադրի փսխումով եւ կամ հազալով եւ առատ լորձունք դուրս գալով։ Նոյն եւ կամ յաջորդ գիշերը երկրորդ անգամ կրնայ յարձակիլ ախտը, եւ կամ այլ եւս չյարձակիլ։ Յաջորդ առաւօտ մանուկը իր սովորական առողջութիւնը կ'ունենայ, բաց ի ձայնի թեթեւ խռպոտութենէ եւ ջղաձգական մեռաղային հազէ մը, կամ կրնայ մէկ երկու օր քիչ մը դժուարութիւն ունենալ չնչառութեան։ Թէպէտ սաստիկ ջղաձգական փողացաւի ախտանիշները յաճախ զարհուրելի կ'ըլլան, բայց ախտը դուն ուրեք կը մեռցնէ նախապէս քաջառողջ եղող մանուկը։ Ջղաձգութիւններ եւ կամ անզգայութիւն կրնան յաջորդել ախտին սաստկութեանը, եթէ մանուկը փափկակազմ է։ Սմոքում կրնայ ձեռք բերուիլ կոկորդին վրայ դնելով տաք ջուրի մէջ թաթխուած եւ քամուած լաթ։ Երբեմն ջղաձգութեան դադրելուն կը նպաստէ ներս շնչել աման մը տաք ջուրէ եղած շոգին, եթէ ջուրին մէջ նախապէս ալքոլի մէջ հալած պէնզոյին դրուած ըլլայ թէյի դդալ մը։ Սաստիկ դէպքերու առեն մանուկին կրնայ փսխել արուիլ տաք աղջուր խմցնելով անոր եւ կամ կոկորդին եռաւի կողմը փետուրով խաղտելով։ Դիւրին չէ միշտ ճշմարիտ եւ կեղծ փողացաւները որոշել իրարմէ, եւ աւելի ապահով կերպն է բժիշկ կանչել երկու տեսակին համար ալ։

ՀԻՆԱՆ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ Է

Դերասանուհի մը Նիւ Եորքցի դեղագործի մը դէմ դատ բացաւ ասկէ երկու երեք ամիս առաջ եւ 5,000 տոլար պահանջեց իր մազերը աւերելուն համար։ Իրաք ոսկեգոյն մազեր ունէր, բայց որովհետեւ չագանակագոյն մազերու սիրահար էր, ուզելով հնար մը գտնել իր նպատակին հասնելու, դեղագրան մը գնաց եւ ուղեց ելակի գոյնով ներկ մը, եւ կ'ըսէ թէ դեղավաճառը հինայի փոշիացած տերեւ ծախեց իրեն։ Բաղադրութիւնը գործածելէն օր մը ետքը դերասանուհին սոսկումով տեսաւ որ մազերը մութ ծովային կանաչ գոյն առած էին, որ լուացուելով ալ չէր ելլեր։ Վարսավիրանոցը (փէրուքէր) որոնց դիմեց, ըսին որ գլուխը ածիլէ, բայց այդ պարագային ինք պիտի ստիպուէր փողոց ելլել գլուխը ծածկելով բոլորովին, եւ անկարող պիտի ըլլար թատրոնները մէջ իր դերասանական արուեստը գործ դնել։ Փոչիացեալ հինայի տերեւ ծախող դեղագործը ըսաւ, «Ձեմ կրնար գտնել այդ կնոջ մազերուն կանաչի փոխուելուն պատճառը։ Անշուշտ միայն հինան չէ որ այդ արդիւնքը յառաջ բերաւ։ Մենք ատկէ կը ծախենք միեւնոյն նպատակաւ մեծ քանակութեամբ։ Իգական սեռին մէկ կարգին նորասիրութիւնն է իրենց մազերը ներկել, բայց այս առաջին անգամն է որ կը հասկնանք թէ այսպիսի արդիւնք մը յառաջ եկած է այդ պատճառաւ։ Դերասանուհին հինային հետ ուրիշ նիւթ մըն ալ խառնած ըլլալու է, եթէ արդէն իր մազերուն վրայ քիմիական նիւթ մը չէր գտնուեր հինան գործածած առենը։»

«Կը հաւաստուիթէ ռոմ, օ տը քոլոնը եւ կամ ոեւէ ալքոլային բան մը եթէ հինայի հետ խառնուի եւ կամ մազին վրայ դրուի անոր գործածուելու ժամանակը, գոյնը մնայուն կանաչի կը փոխէ։ Հինա գործածողները պարտին լաւ զգուշանալ» կ'աւելցնէ Փռէֆեսէր Սայընս Նէուլ, որմէ կ'առնենք սոյն յօդուածը։

ՁԻՆԱՑԻՔ Ի'ՆՉՊԷՍ ՏԱՐ ԿԸ ՊԱՀՈՒԻՆ

Ձմեռը Զինացին հանդերձ հանդերձի վրայ կը հագնի, մուչտակներով կը ծածկէ ականջները, եւ կը փաթթէ գլուխն ու պարանոցը սոսկալի կնդուղով (գուգուլէթա) մը։ Եթէ ցուրտէն ստիպուի վառելանիւթ գործածել, կրակ չվառեր բոլոր ընտանիքին համար, այլ իր հրաչէկ փայտածուխը կը դնէ մեռաղ ամաններու մէջ, զորոնք կը գործածէ իբրեւ ոտքերու պատուանդան, նաեւ աւելի մանր ամաններու մէջ ալ կը դնէ, զորոնք իր ահագին թեղնիքներուն մէջ կը կրէ իր ձեռքերը տաքցնելու համար։ Խոշոր Զինացի մը տնարան մըն է ցուրտ օրուան մէջ, եւ ձմեռնային դգեստներ հագնող փոքր մանուկ մը յոյժ զաւեշտական առարկայ մը կ'ըլլայ։ Զկրնար մանուկը իր բազուկները կուշտերը կախել, անոնք հորիզոնական դիրքով կը կենան, եւ եթէ իյնայ, չկրնար նորէն ելլել նման չրջուած (կռնակին վրայ դարձուած) կրիայի։ Այսու ամենայնիւ Զինացի է անիկա, եւ իր ոյժը չվառներ ումպէտ ճիգերով։ կը պառկի ուր որ իյնայ, խաղաղ եւ անդորր, իր սրունքներն ու բազուկները տարածած, մինչեւ որ անցորդ մը արժան համարի զինք վերցնել։

ԳԻՏԱԿԱՆ ՇԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ոսկի եւ արծաթ չքաղրամներու (մետալ) արժանի համարուեցան բազմաթիւ անձինք Փարիզի Արուեստահանդէսին առթիւ, բայց անոնց ծախքը սարսափեցուցած է կառավարութիւնը այն աստիճան՝ որ միայն արոյրէ չքաղրամներ պիտի տրուին։ Ոսկի եւ արծաթ չքաղրամի արժանի համարուողները կրնան ընդունիլ այդ մետաղներով պատրաստուածներէն, եթէ կը յօժարին վճարել անոնց համար։

—Նիւ Եորք նահանգին մէջ բնակող երկրագործներուն ընտիր ընթերցանութեան նիւթ մատակարարելու ծրագիրը սկսուած է գործադրուիլ Քորնէլ Համալսարանի երկրագործական Գոլէճին կողմանէ։ Ծրագիրն է իւրաքանչիւր երկրագործի հայթայթել դասերու չարք մը երկրագործութեան հիմնական սկզբունքներու վրայ, զոր օրինակ, հողին կազմութիւնը եւ մշակութիւնը, բոյսերուն աճելու օրէնքը, նաեւ կենդանիներուն սննդառութիւնը։ Դասերուն նիւթն է սկզբունքներ, որ մասնագիտութիւն եւ ուսումնասիրութիւն կը գրգռեն։ Անոնց կցուած են հարցումներ, որոնց, կ'ակնկալուի թէ, ընթերցողը պիտի պատասխանէ եւ Գոլէճին վերադարձնէ զանոնք։ Այս դասերը ընտիր նիւթեր են վիճաբանութեան ակումբի ժողովներու մէջ։

—Փարիզի Արուեստահանդէսին չքեղ դուռը իր վրայի արձանովն հանդերձ 10,000 ֆրանքի ծախուած է կոր երկաթ դնողի մը։

—Մոքսուա հաւանօրէն աշխարհի ամենէն գէշ սալարկուած քաղաքն է։ Խոշոր խճաքարեր ձեռքով թոյլ աւազի մէջ կը մխուին եւ կը չինուի պողոտայ մը, որ միշտ փոշոտ կ'ըլլայ ամառը եւ տղմուտ՝ աշունին, եւ ճամբաներէն չատին մէջ զանոնք չխոկելու, բարեկարգելու ոեւէ ջանք չտեսնուիր։ Փողոցները ջրելու եւ մաքրելու չատ հոգ չտար-

ուիր։ Այս երկու նպատակներուն համար ծախսուած ստակը իբր 34,000 Օսմ. ոսկի է տարուան մէջ։

—Հետաքրքրաշարժ գիւտ մը եղած է Նոր Հարաւային Ուէյլսի Մորլիյա եւ Շոլհէյվըն գետերուն բերանները դիզուած դիրտերը մաքրելու միջոցին։ Այս գետերը ոսկեբեր գաւառներէ կ'անցնին, եւ կու գան աւազներուն եւ ողողական հողերուն մէջ կը թողուն դիրտեր։ Ասոնք, որ նաւարկութեան արգելք են, չարունակ կը վերցուին։ Այս տիղմը կը հանուէր եւ ծովը կը թափուէր միշտ։ Օր մը գործաւորներէն մէկը հողին տարօրինակ բնութենէն հետաքրքրուելով կտոր մը առաւ անկէ, եւ զարմացաւ անոր մէջ ոսկիի փոշի տեսնելով։ Իր գիւտը իշխանութիւններուն իմացուց, եւ աւելի հետախուզութիւններով հաստատուեցաւ թէ ողողական հողը առատութեամբ կը պարունակէր յիշեալ մետաղէն։ Ուստի որոչուած է հանել ոսկին, եւ հիմա ինքնագործ մեքենայի մը միջոցաւ նախ տիղմէն կ'անջատուի մետաղը, եւ այնուհետեւ տիղմը ծովը կը թափուի։ Կը հաշուուի թէ այս միջոցով ձեռք բերուած ոսկին գետաբերանները մաքրելու ամբողջ ծախքը կը հանէ։

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

(Պապ. Ա.ապոստ. Զ. Եղյեան, Գոլոյոլէ)

(Շար. նախորդ ՌԽԵՆ և վերջ)

Օրինաց այս արարողութիւնը կը նշանակէր Մեծ Քահանայապետին մահն եւ մուտն իւրկին։ Նա իր անձը զոհ ըրաւ յերկրի — մորթուեցաւ եւ արիւնը թափեց։ Հարկ էր անոր, զի խիստ կարեւոր էր մեր փրկութեան, որ նաեւ մտնէր երկնային Սրբութիւն Սրբութեանցը, եւ հոն, իր արեան արժանաւորութեամբը, Աստուծոյ երեսուն եւ թողութիւնը ստանար մեզ համար։ «Քրիստոս չէ թէ ձեռագործ սրբարանը մտաւ... հապա բուն երկինքը՝ որ... մեզի համար Աստուծոյ առջեւը ներկայանայ» «Ոչ ալ նոխազներու եւ զուարակներու արիւնով, հապա իր ԱՐԻՒՆՈՎԸ մէկ անգամ մը» ճշմարիտ Սրբարանը մտաւ յաւիտենական փրկութիւն ստանալու» (Եբր. Թ. 24 եւ 12)։ Այս կերպով «Յիսուս Քրիստոս Մարդը, Աստուծոյ եւ մարդոց մէջտեղ միակ Միջնորդը,» կը բարեխօսէ մեզ համար, կը պաշտպանէ զմեզ Սատանայի առջեւ, կ'արդարացնէ ալ, կ'ապահովէ մեր փրկութիւնը, եւ կը ստանայ մեզ համար «պարգեւներ» եւ «չնորհք»։ (Ընթերցողը թող կարդայ Հռով. Ը. 34, Եբր. Է. 25 եւ Թ. 13, 14)։ Ուստի Եբր. Դ. 14–16 եւ Ժ. 19–23։

Ե. Յիսուս համբարձաւ որ Սուրբ Հոգին զրկէ Ղէպ։ Իր առաջին քարոզին մէջ Պետրոս ըսաւ, «Այս Յիսուսը... Աստուծոյ ալ ձեռքովը բարձրանալով, եւ Հոգւոյն Սրբոյ խոստումնը Հօրմէն առնելով՝ տարածեց ասիկա, որ դուք հիմա կը տեսնէք եւ կը լսէք» (Մատ. Է. 11 եւ Ղուկ. ԺԱ. 13 համարներու բաղդատութենէն կը հասկնանք թէ Սուրբ Հոգւոյն պարգեւը դուսարն է չատ մը «բարի բաներ»ու։ Հայրը Սուրբ Հոգին տալով ամէն բարի բան կրնայ տալ մեզի։ «Ան որ իր Որդւոյն չխնայեց, հապա մեր ամենուն համար մահուան մատնեց զանիկա, ալ ինչպէս անոր հետ ամէն բաները մեզի չպարգեւէր» (Հռով. Ը. 32)։ Եւ Սուրբ Հոգին, զոր Յիսուս «Հօրմէն առնելով» մեզի կը ղրկէ, չատ «պատուղ» ունի (Գաղ. Ե. 22, 23), որոց ամէնը յառաջ պիտի գան մեզմէ եւ երեւին մեր վրայ։ Նաեւ Հոգին «պարգեւներ» ունի։ Դաւիթ մարգարէացաւ Յիսուսի համար ըսելով, «Բարձր տեղը ելար... պոբէնէք տուր մարդոց համար, եւ ապստամբներուն համար ալ, որ Տէր Աստուած անոնց մէջը բնակի» (Սաղ. ԿՀ. 18)։ Արդ, համբարձեալ Յիսուսի արիւնը մեզի համար «Աբելին արիւնէն աւելի աղէկ խօսելով» — բարեխօսելով — «Սուրբ Հոգին» — «բարի բաներ» — «պարգեւներ զանազան» — այո, «ամէն բարի տուրք եւ ամէն կատարեալ պարգեւ» — ստանալով՝ «վերէն, լուսոյ Հօրմէն» մեզի կը ղրկէ։

6. Յիսուս համբարձաւ որ իր Ներկայութիւնը ամենուրեք և յաւերժական ընէ։ Ոչ միայն «պարգեւները» կը ղրկէ մեզ վերէն Սուրբ Հոգիով, այլ մանաւանդ իրեն անյնական Ներկայութիւնը ամէն տեղ և ժամանակի համար։ Ասոր համար Նա ըսաւ տրտմած աշակերտներուն, «Աղէկ է ձեզի՝ թէ որ ես երթամ, քանզի թէ որ ես չերթամ, Մխիթարիչը ձեզի չգար. հապա թէ որ երթամ, անիկա ձեզի կը ղրկեմ» (Յովհ. ԺԶ. 7)։ «Ո՞ւր որ երկու կամ երեք հոգի ժողվուած ըլլան իմ անունովս, հոն եմ Նա անոնց մէջը» ըսած էր ասկէ առաջ։ Եւ քիչ մը վերջը պիտի ըսէ, «Ամէն օր ես ձեզի հետ եմ մինչեւ աշխարհիս վերջը։» Արդ, Յիսուս առանց համբառնալու չպիտի կրնար կատարել իր այս անհրաժեշտ եւ ամենակարեւոր խոստումները։ Հիմա հաւատացեալը միշտ եւ ամէն տեղ կը վայելէն անոր Ներկայութիւնը եւ օգնութիւնը, եւ կրնան երթալ «Տէրն է միշտ մեզի Ներկայ։» Յիսուս մարմնով չպիտի կրնար ապրիլ յաւիտեան եւ ամէն տեղ։ Ան տեսն իր իշխանութիւնը պիտի ունենար չափ եւ սահման, մինչդեռ հիմա չունի, եւ պիտի չունենայ «մինչեւ յաւիտեան» (Ես. Թ. 7)։ Համբառնալէն ետքը կրցեր է միշտ եւ ամէն տեղ եւ ամէն հաւատացեալի վրայ դնել իր պաշտպանութեան եւ օրհնութեան ձեռները, խաղաղութիւնը եւ մխիթարութիւնը լեցնել անոնց սրտերուն մէջ, եւ տալ իմաստութիւն եւ զօրութիւն։ «Աղէկ է» որ հոս չէ Յիսուս մարմնով, զի հոն ըլլալն համաբ մեր հետը եւ մեր մէջն է չարունակ։ Այսպէս Ներկայ եւ կենդանի է իր եկեղեցւոյն մէջ։

7. Յիսուս համբարձաւ որ Տէր ըլլայ։ «Զի Քրիստոս անոր համար մեռաւ, յարութիւն առաւ եւ նորէն ապրեցաւ, որ առ հասարակ մեռեալներուն եւ կենդանիներուն Էյնէ» (Հռով. ԺԴ. 9 տես նաեւ լուսանցքը)։ «Աստուած բարձրացուց զայն իր աջ ձեռքովը Առաջնորդ [ἀρχηγὸς = Իշխան] եւ Փրկիչ ըլլալու (Գործ. Ե. 31)։ (Ընթերցողը թող կարդայ նաեւ Փիլ. Բ. 8–11 եւ Եփես. Ա. 20–22)։ Յիրաւի «Անոր պէտ է Նաֆաւորուիլ ընել, մինչեւ որ բոլոր թշնամիները իր ոտքերուն տակը դնէ, եւ որ խափանէ վերջին թշնամին — Մահը» (Ա Կոր. ԺԵ. 25, 26)։ Ան համբարձաւ որ Աստուծոյ զօրութեան եւ իշխանութեան բուն կեդրոնէն տիրէ համայնից վրայ, եւ ամէնը վարէ դէպ յայն կողմ ուր ինքը նպատակ դրած է։ Ամէն բան անոր ձեռքին մէջն է, զի ինքն է «Ամենայն յաւիտենից։» Ան կ'իշխէ համայնից, եւ կը ծառայեցնէ զամէն իր եկեղեցւոյն օգուտին եւ իր փառքին։ Պիտի չարունակէ թագաւորել Նա այսպէս, մինչեւ որ «ամէն բաները կարգադրուին,» երբ Աստուած նորէն պիտի «խրկէ» զայն մեզի (Գործ. Գ. 20, 21)։ «Պիտի գայ» այն օր մը, որուն կը սպասեն բոլոր ստեղծուածք եռանդուն ակնկալութեամբ, հառաչանօք եւ ծնանելու ցաւով (Հռով. Ը. 19–23)։ Յիսուս Քրիստոս, մեր Տէրը տերանց, եւ մեր Թագաւորը թագաւորաց, այդ վիճակը կը պատրաստէ հիմա, եւ թերեւս հեռու չէ ան ժամանակը երբ Նա պիտի երեւնայ «ամպերուն վրայ,» եւ «պիտի նորոգէ մեր խոնարհ մարմինները՝ իր փառաւորեալ մարմնոյն կերպարանակից ըլլալու, այն զօրութեամբ՝ որով կարող է ամէնը իր տակը հնազանդեցնելու» այժմ, եւ միշտ ու յաւիտեան (Փիլ. Գ. 21)։ Այն ատեն «պիտի տեսնենք զԱյն ինչպէս որ է,» «Անոր պէս պիտի ըլլանք,» «եւ ասանկ յաւիտեան Տէրոջը հետ պիտի ըլլանք։» Ո՛հ, ինչ մխիթարութիւն։ Այո, ան ատենն է, երբ բոլոր ստեղծուածք, եւ մենք ալ, մեզաց ապականութեան ծառայութենէն ազատելով՝ Աստուծոյ որդւոցը հոգեւոր փառաւոր ազատութեանը պիտի հասնինք։ «Մ՛երբ պիտի ես հոն հասնիմ։»

8. Յիսուս, վերջապէս, իր համբարձումով կը սորվեցնէ մեզի չալել հաւապում և ոչ երկիւղով։ Աւաքեալք չէին սորված հաւատոյ կեանքն ապրիլ, ցորչափ Տէրը իրենց հետն էր։ Մարմնաւոր աչք եւ ականջ բաւական չեն տեսնելու եւ լսելու վարդապետը։ Յարդ անոր անունով բան մը չխնդրեցին Աստուածմէ, բայց ասկէ ետքը անոր անունովը պիտի խընդրեն (Յովհ. ԺԶ. 23, 24)։ Անոնք «երեւոյթով» կը քալէին եւ այնքան վարժուած չէին նկատել զայն սոսկ իբրեւ մարմնաւոր Մեսիա մը, որ մինչեւ վերջն ալ մեծ յոյսով անկէ կ'ակնկալէին «իսրայէլի թագաւորութիւն» մը եւ չէ թէ «Աստուծոյ [հոգեւոր] թագաւորութիւնը» (Ղուկ. ԻԴ. 21, Գործ. Ա. 6)։ Բայց երբ «զատուեցաւ անոնցմէ,» սորվեցան յուսալ եւ հաւապում — ապրիլ, աշխատիլ եւ սպասել հաւատով։ Համբարձումը այնպէս ներգործեց անոնց, որ «աչքերնին տնկած դէպ ի երկինքը կը նայէին» — անտեսանելիացը աշխարհը — մինչեւ անգամ երբ «ամպ մը զանիկա անոնց աչքերէն առած էր» արդէն։ Անոնք հոս սկսան սորվիլ վեր նայելու դասը, եւ վերնատան մէջ սորվեցան պապասել։ Եւ լսեցէք ի՛նչ կ'ըսէ Պօղոս իր պաշտօնակիցներուն եւ հաւատացեալներուն կողմէն, «Մեր երեւցած բաներուն չենք նայիր, հապա չերեւցածներուն» (Բ Կոր. Դ. 18)։ Յիսուս «բարձրը ելաւ,» բայց ասով քաչչացաց նաեւ իրեն հաւապումնելը, զի հաւատքի կեանքը՝ կեանքերու բարձրագոյն մակարդակն է։ Զկայ աչք՝ որ կրնայ բարձրը տեսնել եւ հեռուն դիտել, որքան ան հաւապում։ Հաւատոյ թեւերուն պէս թեւ չկայ. արծուին թեւերն ինչ են անոր քով։ Երբ հաւատքը կը բնազդանայ Համբարձելոյն հաւատացողին մէջ, սա հաղիւ թէ կը կարօտի մտքի եւ երեւակայութեան թռիչներուն։ Ճշմարիտ քաղաքակրթութիւն, զարգացում եւ բարձրացում՝ ընդ աչմէ Հօր Բազմողին ծնունդներն են միայն։ Հաւատքով նայիլ «չերեւցածներուն» եւ տեսնել, տեսանելի աշխարհին մէջ եւ անկէ վեր տեսնել «Անտեսանելին,» նիւթականին մէջ եւ անկէ վեր տեսնել հոգեկանը... այս է հաւատքի կեանքը, եւ այս բարձրագոյն կեանքն է։ Առանց հաւատքի՝ երեւցած բաները, մարմին, նիւթ, ուղեղ, ատոնք կը նուաստացնեն զմեզ իրենց հետ եւ իրենց մէջ։ Մովսէս «Անտեսանելին կը տեսնէր» հաւատոյ Փառգայէն։ Հոգեւոր իրականութիւնք առաւել իրական են, առաւել ազնիւ եւ ազնուացուցիչ, վեհ եւ փառաւորող, «յաւիտենական» եւ անմահացնող։ Բայց անոնք միայն կը տեսնուին հաւատոյ աչքերուն։ Ան որ սորված չէ, սակայն, «դէպ ի երկինք նայիլ» համբարձելոյն հետեւէն, զուրկ է այս աչքերէն եւ «կոյր.» եւ ափսո՛ս, զի չգիտեր որ նաեւ

«խեղճ է, թշուառական, աղքատ... եւ մերկ» (Յայտ. Գ. 17)։ Յիսուս Քրիստոս ինքը, որ հոգեւոր իրականութեանց վեհապոյնն է, անոնց Աղբիւրը եւ Ճամբան, հոն երկինքն է հիմա, եւ միայն կը տեսնուի հաւատոյ աչքերուն։ Բայց «մենք աւետենք» թէ որ պէտք կը հաւատանք, զԱ.յն «տեսնելով՝ Անոր պատկերին կը նորոգուինք փառաց ի փառս»։ ՓԱՌԱՑ Ի ՓԱՌՍ։ ահա ճշմարիտ զարգացումն եւ բարձրացումը։ «Ամպ մը» տակաւին կը կենայ Յիսուսի եւ մեր մէջտեղ։ Մարմինն է այդ, նիւթը։ Բայց հաւատոյ սրաթափանց աչքերով կարող ենք տեսնել զայն, ոչ միայն Հօրը աչ կողմը, այլ եւ Ձեր Ձեզը։ Միթէ չըսա՞ւ Ա.յն — «Իմ մէջս կեցէք, եւ ես ձեր մէջը։» Ա.յս առաւել իրական եւ անձնական յարաբերութիւն մ'է, առաւել՝ քան երբէ մեզի հետ ըլլար Ա.յն մարմնով։ Ո՛հ, ի՜նչքան մօտ ենք Անոր, երբ մեր առանձնավայրին մէջն ենք ծունր կրկնած։ Ի՜նչ անույշ կու գայ երդել, «Փրկիչս միշտ է մօտ,» «Ա՛լ մօտ ըլլար, ով Տէր,» եւ «Իմ քովս կեցիր։»

Լսենք հրեշտակներուն եւ վերջ տանք։ «Ա.ս Յիսուսը, որ ձեզմէ երկինքը համբարձաւ, ասանկ պիտի գայ, ինչպէս որ տեսաք անոր երթալը։» Յիսուս նոքէն պէտք գայ։ Ան գայեր է մեզի «տեղ պատրաստելու։» Որպէս «զրեթէ ամէն բան — խորանը եւ պաշտօնին բոլոր գործիքները — արիւնով կը մաքրուէին օրէնքին նայելով,» Յիսուս Քրիստոս «ճշմարիտ» եւ «անձեռագործ» «Սրբարանը մտաւ» «բուն երկնաւոր բաները ասոնցմէ աւելի աղէկ զոհերով մաքրելու» (Եբր. Թ. 21–24)։ Պէտք գայ եւ տանի մեզ այն մաքրուած եւ պատրաստուած բնակարանները։ Ան՝ իր մարմնացումովը մեզի բնակից–Մարդ եղաւ, Մարդկայնութեամբը մեզի փորձակից–Եղբայր եղաւ, Փորձառութիւններովը համակիր–Օգնական եղաւ, սիրելու եւ օգնելու առատ յօժարութեամբը մեռաւ եւ կատարեալ–Փրկիչ եղաւ, յարութիւն առաւ եւ Ա.նմահութիւն եղաւ, եւ հիմա իր համբարձմամբը մեր Ա.նմահութեան–վստահութիւնն է։ Բայց պէտք գա՛յ — «Միւսանգամ գալուստ» մը կայ։ Սանկ Ան մեր Ֆէլիքս–Ընկե՛րն է, մեր ՅՈՅՍԸ, մեր ՋՕՐՈՒԹԻՒՆ եւ ԿԵԱՆՔԸ ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ։ Երկինքը չեն կրնար բռնել զԱ.յն ընդ միշտ. օր մը — թերեւս մօտ օր մը — պիտի թողուն զԱ.յն, եւ Նա վառօք եւ հրեշտակներով պիտի իջնէ ամպերուն վրայ։ Անոր վերջին խոստումն է, «ԱՅՈ, չուռտով կու գամ ես» (Յայտ. ԻԲ. 20)։ Նա ինքն ալ կը սպասէ, մեզի պէս, այն Օրուան։ Բայց յիրաւի «ակն ունինք մենք, կը սպասենք մենք, այն լուսապայծառ Օրուան։» կը սպասենք հաւքերուքեամբ եւ հաւատարիմ ծառայութեամբ։ կրնանք ըսել համարձակ, «Ամէն, եկուր, Տէր Յիսուս։»

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՒՆԻՄԱՆՍՈՒՐ

Ս.նթապոլ Հայ Բողոքականաց Ա.ւետ. եկեղեցին հաստատուելէն ղկինի Ա.մերիկեան միսիոնարք ուղեւորեցան դէպ ի Հիւսնիմանսուր։ Առաջին անդամ միսիոնար Նըթինք եկաւ։ Շատ դժուարութիւններէ եւ աչխատութիւններէ վերջ 1855ին յարկ մը վարձուեցաւ եւ հոն քարոզութիւն սկսաւ։ Ջորս հինգ հոգիէ բաղկացեալ ժողովուրդ մը կազմուեցաւ, եւ հետզհետէ զօրանալով անընդհատ չարունակեց։ Բաղում տարիներ յետոյ 25–30,000 ոսկիի ծախքով աղօթարան մը կառուցանել կարողացաւ միսիոնարաց ու քոյր եկեղեցւոյն աջակցութեամբ եւ քարոզիչ Ա.նթապոլի Գէորգ էֆ. Ճէլատեանի ձիւդով։ Նուրբ ճաչակաւ չինուած է 1871 թուականին։ Առաջին հովիւը եղած է Ա.րժ. Պատ. Գէորգ Ճէլատեան։ Ջեռնադրուեցաւ 1861ին։ Ջեռնադրողներու անուններն են Տր. Պարնըմ, Մր. Նըթինք, Մր. Ատէմս։ 15 տարի ետքը Պատ. Գէորգ Ճէլատեան 1876ին գնաց ասկէ։ Յետոյ եղեսիացի Ա.րժ. Պատ. վարդան Նահարեան քարոզչութեան եկաւ ու տարիներ անցնելէ ետքը Ջեռնադրուեցաւ 1885ին։ 10 տարի Ա.րժ. Պատ. Վարդան Նահարեան աչխատելէն վերջը հրաժարականը՝ տալովնիս բաժնուեցաւ մեզմէ։

80 կամ 100 տունէ կը բաղկանայ Հայ Ա.ւետարանական ժողովուրդը։ Նիւթական ամէն նկատումներով այս տեղը քանի մը տարիներէ ի վեր չատ լնկած է։ Եկեղեցւոյն անդամներն են 28 կին եւ 26 այր։ 100 քուէտու անդամ կայ, այսինքն 18 տարեկանէն վեր։ Եթէ քարոզիչ կամ պատուելի ունենանք, ամսականին միայն ½ը կրնանք վճարել։ Ժամանակաւ չատ բարի եւ բարեսէր անձեր ունէինք։

Կիրակի առաւօտ կիրակնօրեայ դաս կայ, իրիկունը Մր. Կուտէլի քարոզադիրքը կը կարդացուի եղբարց կողմանէ։ Երեքչաբթի դիշեր աղօթաժողով ունինք եւ հինգչաբթի ժամը 11ին դարձեալ ժողով ունինք Սուրբ Գրոց ուսման համար։ Ունինք տղայոց դպրոց մը օրինաւոր չինուած, բայց ոչ ուսուցիչ։ 1899ին ունեցանք ուսուցիչ մը Ա.նթապոլ կ. Թ. Գոլէճի սաներէն Հիւսնիմանսուրցի Ներսէս էֆ. Գուլումճեան։ Տարիի մը չափ աչխատեցաւ։ Բայց չըլլանաւարտ չլինելուն համար նորէն ուղեւորեցաւ Ա.նթապոլ գոլէճը։ Թէ՛ պատուելիէ, թէ՛ վարժապետէ զուրկ ենք։ Ա.նիւ ընթերցողներէ կը խնդրուի որ աղօթեն մեր եկեղեցիին ու դպրոցին համար։

Աղջկանց վարժարան մը ունինք տղայոց դպրոցին բակին մէջ։ Մխիթարապ չնորհիւ մինչեւ ցայսօր կը չարունակէ։ Սանուհիներուն թիւը 40 կամ 45 է Լուսաւորչական եւ Հայ Կաթոլիկ։ Ուսմանց ծրագիրը այնպէս պատրաստուած է որ տարեկան նախակրթարաններէ ընթացաւարտ եղողը կարող կ'ըլլայ Ա.նթապոլ աղջկանց դոլէճը մտնել։

Ունինք երիտասարդաց կիրակնօրեայ հրապուրիչ աղօթաժողով մը տղայոց դպրոցին մէջ 30 կամ 40 անդամէ բաղկացեալ։ Կիրակի օր ժամը 3ին կը սկսի ու 4ին կը վերջանայ։ Առաջին անդամ նախագահողը Սուրբ Գրոց համար մը կարդալու է։ 10 րոպէի չափ կը խօսի, անկէ վերջ ունկնդիրներէն ոմանք կը խօսին ու կ'աղօթեն։ Ա.ենթէնէլի հոգեւոր գրութիւններէն մաս մը կը կարդացուի, անկէ վերջ (Հայր մեր) ըսելով խոր տպաւորութեան տակ կը բաժնուինք։ Ցետոյ կ'այցելենք աղօթաժողովի չեկողներուն։ Իրարու հետ միշտ հոգ միշտ սիրով ենք։ Իցիւ թէ բոլոր երիտասարդները այսպէս լինէին։ Երիտասարդաց աչխատութեան չնորհիւ առաքելական գործին համար 200 դահ. կամ տասը մէճիտ հաւաքելով զրկեցինք Ա.նթապոլ։

Հիւսնիմանսուր ԿԱՐԱՊԵՏ ՍՐԱԳՈՐԾԵԱՆ

ՔԷՄԱԽ

Քէմախ կամ Կամախ անունը կմախք բառէն չառաջ եկած է։ Սոյն աւանը 1,000 տունէ կը բաղկանայ։ Շինուած է Եփրատի եզերք Մունզուր կոչուած լեռան ստորոտը։ Բնակչաց մեծամասնութիւնը Թուրք են, միայն 30 տան չափ Հայ կը գտնուի. ասոնք ալ խիստ աղքատ են։ Քէմախ գայմագամական տեղ է եւ ունի իր իշխանութեան ներքեւ աւանին եւ քէ՛ դիւղերուն Հայերը 508 տուն են. թէ՛ կրօնական եւ թէ՛ կրթական տեսակէտով չատ ետ մնացած են։ Նիւթապէս ալ աղքատ են։ Գաւառս անբերբեր եւ լեռնային է։ Հոս կայ մեծ լեռ մը։ Գաւառիս Արեւելեան կողմը Էրզինկեանի սահմանէն կը սկսի բարձրանալ. գաւառիս մէջ ամէն բարձունքներէն վեր կ'երեւի։ Գոհանամ լեռն ալ անոր կից, բայց հիւսիսային կողմէն դէպ ի վեր կը ցցուի։ կ'ըսուի թէ Սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ, առ բարձունքին վրայ եղած, գոհութեան աղօթքն մատուցած է առ Աստուած։ Ատոր համար լեռն ալ Գոհանամ անունը ստացած է. Սրբոյն Լուսաւորչի գերեզմանն ալ մեծ լեռան ստորոտն է։ Հայաբնակ դիւղերն անոր հարաւային արեւմտեան ստորոտէն կը սկսին, գրեթէ մէկ դծի վրայ կ'երկննան դէպ ի արեւմուտք եօթը ժամ տեղ բաց ի երեք դիւղերէն, որոնք Եփրատի մօտ կը գտնուին։

Դիւղերուս ամենէն մեծն Բաղտռիճ գիւղն է, որ ունի 150 տուն եւ 1,300 բնակիչ։ կ'ըսուի թէ հոս էր Բագատիճ կոչուած կուռքը։ Հաւանական է որ Բագատիճ անունը Բագատիճ անուան աղաւաղումն ըլլայ։ Հոս եւ Հազարիկ 25 տարիէն աւելի կ'ըլլայ որ Ա.ւետարան կը քարոզուի։ Ա.յժմ սա երկու տեղերու մէջ կայ 21 տուն (153ի չափ) Ա.ւետարանական ժողովուրդ, գաղթողներէն զատ։ Մի քանի տուներ ալ Էրզինկեան եւ Պիրեճիք գաղթած են։ Առ այժմ 29 անդամով փոքր եկեղեցի մը կայ։ Անդամներուն տասը մեռած եւ չորսն ալ գաղթած են։

Ջատկի կիրակին մեզի ուրախութեան կիրակի մը եղաւ։ Ա.յդ օրը երեք նոր անդամներ ընդունուեցան։ Երեք անձինք եւս եկեղեցի մտնելու փափաք յայտնեցին։ Նոյն օր 5 դաւակներ մկրտուեցան, նաեւ մի երիտասարդ։ Երանի թէ Տէր Յիսուս արթընցընէր իր հաւատացեալ ժողովուրդը թէ աստ թէ՛ ամէն տեղ։ Դարձեալ, Ջատկի օրերու մէջ անակնկալ կերպով գիւղս եկաւ՝ գաւառիս գայմագամ Շէվքէթ պէյ եւ դիշեր մը մնաց։ Իւր այցելութիւնը անօգուտ չեղաւ։ Փողոցներու մաքրութեան եւ ճամբաներու չինութեանը համար պատուէրներ տուաւ եւ պատչաճ կարգադրութիւն մը ըրաւ։ Գիւղացիք յարգանօք հնազանդեցան իր կարգադրութեանց։ 400 դործաւորներ սիրով աչխատեցան տեղ տեղ ճամբաներու չինութեան, եւ ճամբաներու մի մասը բաւական լաւ չինուեցաւ։ կը յուսանք թէ ժողովուրդը չինուած ճամբաներուն օգուտն տեսնելով ա՛լ աւելի պիտի չանայ լաւին լաւը չինել որ երթեւեկութիւնը հանգիստ ըլլայ։ Երանի թէ Գայմագամ պէյ երբեմն երբեմն այցելէ գիւղերը, որուն օգուտն հաւարակութիւնը դգալի կերպով պիտի վայելէ։

Բագատիճ Թ. ՅՈՎՀ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Ինուս–Բ–ի «փլփլած» ժողովարանին նորոդուքեան համար ընդունուեցաւ դարձեալ, Տիարպէքիրի Ա.ւետ. եկեղեցիէն, Պատ. Ճ. Փ. Նալիի ձեռօք, 119 դահ.։

Ե. Ռ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ԱՂՕԹՔԻ ԺՈՂՈՎ

Պայպըլ Հաուսի մատրան մէջ ժամը 7½ին (Ը. Թ.)։ Նիւթ, Մաթ. ժ. 28։

Իսկիւտարի ժողովարանին սրահին մէջ ժամը 6½ին (Ը. Թ.)։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ ուրբաթ Սէլամլըղի արարողութենէն ետքը Ֆրանսական եւ Հոլանտական դեսպանները պատիւ ունեցան ոչ–պաշտօնապէս ներկայանալ Ն. Կ. Վեհափառութեան։

Անցեալ հինգշաբթի առաւս կանուխ ցաւալի արկած մը պատահեցաւ ի Պէյրութ։ Այս էֆ. անուն անձի մը պատկանող խոշոր չէնք մը փլաւ յանկարծ։ Զանազան յարկաբաժիններ ունէր եւ զանազան ազգէ այլեւայլ ընտանիքներ կը պարունակէր, որոնց անդամներուն թիւն էր 40։ Փլատակներուն մէջէն 19 դիակներ հանուեցան եւ 14 անձեր քիչ թէ շատ վնասուեցան։ Րէժիի գործաւորներէն Մ. Լամպերչեան մեռաւ ամբողջ ընտանիքով, որ վեց անդամէ կը բաղկանար։ Մ. Բիւրքճի անունով անձ մը շատ բաչալ վնասուած վիճակի մէջ ազատուեցաւ, բայց իր բազմանդամ ընտանիքին բոլոր անդամները մեռան։ Տեղային կառավարութիւնը պատուիրեց քննել յարկաբաժին ունեցող ուրիշ չէնքեր, որպէս զի տեսնուի թէ արդեօք ապահո՞վ են։

Գոնեայի Ուլու գիւղին մէջ ինն հոգի թունաւորուեցան սունկ ուտելով։ Անոնցմէ չորսը մեռան քանի մը ժամէն, իսկ միւսներուն ապաքինումը տարակուսելի էր։ Գոնեայի կառավարիչը արգելեց սունկի վաճառումը։

Տր. Լոնկ, որ Բոսլըլթի Գոլէճի ուսուցչական ժողովին անդամ է նոյն հաստատութեան պրեթէ սկզբնաւորութենէն հետէ, ի մօտոյ պիտի հրաժարի իր պաշտօնէն եւ Ամերիկա պիտի վերադառնայ։ Բարեկամներ, մեծ մասամբ Անգլիացի եւ Ամերիկացի, քանի մը օր առաջ 175 ոսկի պարունակող քսակ մը նուիրեցին անոր ի նշան իրենց յարգանաց։

Մ. Մաքս Շիւլըր, որ դրամատէրներու խմբակ մը կը ներկայացնէ, կայս. կառավարութեան դիմելով կարմիր ծովուն մէջ մարգարտորսութիւն ընելու մենաշնորհ խնդրեց։ Ծովային նախարարը, որու յղուեցաւ խընդրագիրը, կ'առարկէ թէ, եթէ այս մենաշնորհը արուի, տեղացի մարգարտորսներ իրենց ապրուստի միջոցէն պիտի զրկուին։

Ռուսիա մանրբեռան մը պիտի զրկէ Պասրա, որպէս զի հոն ուսումնասիրէ ժանտախտի դէպքերը։

Իզմիրի մէջ Օսմանեան Պանքայի կողմէ ի ժողով հրաւիրուած վաճառականներ եւ դրամատէրներ ընդհանուր գումարման մը մէջ որոշեցին որ առեւտրական ամէն գործառնութեան մէջ Օսմ. ոսկին 100 դահ. հաշուուի, եւ ծանրութեան չափը 400 տրամնոց քաշն ըլլայ։ Սասով կ'ուզուի տարակարծութեան մը վերջ տալ Իզմիրի հրապարակին մէջ, ուր Մէճիտիէին 32, 25, 20 եւ 18½ դահ. կը հաշուուի տարբեր առեւտուրներու մէջ, եւ ոսկին եւ հարկաւ բոլոր ուրիշ դրամներ զանազան կերպով կը հաշուուին նմանապէս։ Իզմիրէ դուրս քնաւ կողմերուն զարմանալի կը թուէր որ Իզմիրցիներ տարիներէ հետէ մէճիտիկը 17½ փարա կը հաշուեն առեւտուրի մէջ։

Ոչխարի վաճառականներ ձեռնհաս իշխանութենէն հաղորդեցին գրութեամբ թէ ի՛նչ տուրքեր կը տրուին մայրաքաղաքս հատած իւրաքանչիւր ոչխարի համար։ Այդ տուրքերուն հաւաքումն է 3 դահ. 31 փարա։ Թերթ մը յետոյ ծանոյց թէ պաշտօնապէս որոշուած է այլեւս ոեւէ տուրք չառնել բացի անասնաբուժական քննութեան յատուկ տուրքէն։

Հանրածանօթ վաճառական Նէմլիզատէ Թահսին փաշա Նանեայի ճամբով Մանասթըրէ Փրէվէզա երկաթուղի մը չինելու արտօնութիւն խնդրած է։

Սէլանիկի թերթ մը կ'ըսէ թէ ոսկեհանք մը գտնուած է յԱվրաթհիսար Սէլանիկի նահանգին մէջ։

Վաճառական Բաղիլ Մէլիք էֆ. կայս. անձնական գանձուն տարեկան 12,000 ոսկի տալ խոստացած է Ոսկեղջիւրի վրայ 20 տարի չոգենաւ բանեցնելու իբրեւ վարձագին։ Կը խոստանայ նաեւ վերանորոգել այդ կողմը բանող արդի չոգենաւերը։

Իզնիկի պղնձի հանքը 99 տարի չահագործելու արտօնագիր չնորհուեցաւ երեք թուրքերու։

Գերմանիոյ կայսրը կարմիր Արծուի ակադեմական պատուանշան չնորհեց Թէրիան փաշայի։

Բաղաքային բժշկական վարժարանի քննութիւնները վերջացան եւ 22 չրջանաւարտներ բժշկի վկայագիր ստացան։

Սոպրանիէն որոշեց թողուլ Նաչէվիչ, Փէչէվ եւ Վաչէվ անուն նախորդ նախարարները դէմ բացուած դատը, իսկ անոնց միւս ընկերակիցները դատի ենթարկել։

Թուրքիոյ եւ Րումանիոյ միջեւ կնքելի առեւտրական դաշնագրին համար ընտրուած Թուրք եւ Րումանացի պատուիրակները իրենց առաջին գումարումն ունեցան երկուշաբթի Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատան մէջ։

Մաքսային վերատեսչութիւնը որոշեց հինգ չոգեմակոյկ գնել Վոսփորի եւ Մարմարայի վրայ գործածած մաքսանենգութեան առջեւն առնելու համար։ Այս նպատակով կազմուած յանձնաժողովը երեք չոգեմակոյկ ընտրած է եւ բանակցութեան մէջ է անոնց համար։

Մայրաքաղաքիս Թրքուհիներու վարժարանին անցեալ տարւոյ չրջանաւարտները իրենց ձեռքով պատրաստած պատկերներ, գորգեր եւ ասեղնագործութիւններ նուիրեցին Վեհ. Սուլթանին։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը բարեհաճեցաւ այդ նուէրները ընդունիլ եւ իր գնահատումն յայտնել։

Չորս տարի առաջ Աւստրիական Տէյնա չոգենաւը Կ. պոլսոյ նաւահանգստին մէջ ընկղմեցաւ Անգղիական նաւու մը բախելով։ Այն ընկերութիւնը որ ապահովագրած էր նաւը՝ Ցոյն լուղակներու ընկերութեան մը հետ կարգադրութիւն մը ըրաւ ընկղմած նաւուն մէջ գտնուած 1,000 Անգղ. ոսկին հանելու համար։ Լուղակներուն բոլոր ճիգերը անյաջող ելան, բայց անցեալ ամիս նորէն սկսան անոնք եւ յաջողութեամբ։ Դրամը գտնուեցաւ, նմանապէս 270 ժամացոյց պարունակող անուռկ մը, խարիսխները, չղթաներ եւ ուրիշ բաներ, ամէնքը 125,000 դահ. արժողութեամբ, որուն հարիւրին 28ը կը պատկանի ապահովագրող ընկերութեան, իսկ մնացեալը լուղակներուն։

Թուրքերէն Սէրվէր (երբ Սէրվէր յիշենք, ընդհանրապէս Ֆրանսերէնը կ'ուզենք ըսել,) կ'ըսէ թէ տեղացի դրամատէրներու ընկերութիւն մը կազմուած է 200,000 ոսկւոյ դրամագլխով եւ մեծ ու փոքր չոգենաւեր նորոգելու համար նաւարան մը չինելու արտօնութիւն կ'ուզէ։ Ինդրարկուները կ'ուզեն որ արտօնութեան պայմանաժամը 99 տարի ըլլայ, 30 տարւոյ համար մենաւաճառով, հարկ եղած դեպքին ձրի տրուի, իրենց առաջնը եւ մեքենաները անմաքս ըլլան, իրենց պէտք եղած հանքածուխը գտնելու դիւրութիւն չնորհուի, եւ ընկերութիւնը, եթէ ուզէ, իր դրամագլուխը հինգապատիկ աւելցնելու արտօնեալ ըլլայ։ Նաւարանի համար ուզուած տեղն է Բիւչիւքչէքմէճէի ծովախորշը։

Անցեալ չաթաթ օտարազգի փաստաբանները դումարման մը մէջ ըողոքեցին այն նոր կանոնին դէմ, որով Թուրք դատարաններու առջեւ փաստաբանութիւն կ'արտօնուի միայն այնպիսիներու որոնք վկայական ունին։ Պահանջեցին գործադրութիւնը կայս. այն հրամանին, որով ամէն ոք կրնայ իր ուզած փաստաբանն ընտրել։ Այս բողոքը մերժուեցաւ եւ օտարազգի փաստաբաններ հարկադրուած են համակերպիլ նոյն կանոնին որու կը համակերպին Բ. Դրան հպատակները։

Ընտրողական ժողովը իր առաջին նիստը գումարեց Ցունաց Պատրիարքարանին մէջ նախագահութեամբ պատրիարքական տեղապահ Տ. Նաթանայէլի։ Պատրիարքական ընտրելիներու ցանկը պատրաստուեցաւ եւ Դատական նախարարութեան ղրկուեցաւ։ Երկրորդ գումարումը այսօր տեղի կ'ունենայ։

Շաբաթ էնկիւրիւ քաղաքին մէկ մասը յորդահոս անձրեւներու պատճառով ջրով ծածկուեցաւ։ Աղօրիքներէն ոչ մին կրցաւ բանիլ բայ ի չոգեչարժէն։ Միւսները գրեթէ չուրին տակ թաղուեցան։ Քաղաքին մէջ 25 խանութներ իրենց բոլոր պարունակութեամբ կործանեցան։

Հաչիչի (էսբար) մշակութիւնն արգելուած է, եւ գաւառային կուսակալութիւններուն հրահանգ տրուած է որ միչտ գրաւեն այս չնաւակար գեղը։

Իզմիրի թերթ մը կ'ըսէ թէ թէմպէքիի մշակութիւնն անընդհատ կ'աւելնայ այդ գաւառին մէջ, մանաւանդ Պերգամայի եւ Ագիսարի կողմերը։ Լրագիրները կը հաղորդեն ծխախոտ փախցնողներու եւ Րէժիի դէտերու միջեւ այդ կողմերը տեղի ունեցած ծանր ընդհարումներու լուրեր։

Կ'ըսուի թէ Անգղիոյ Սրմսթրոնկ ընկերութեան ձեռքով չինելի յածաւորակի մը պայմանագրութիւնը ստորագրուած է եւ թէ Ամերիկեան Բրէմի ընկերութեան հետ կընքուածին յարեւնմանն է։

Կայս. թանզարանը որոշած է պեղումներ կատարել Սայտայէ իբր մէկ ժամ հեռու Պոմբան եւ Շէյխլի մէջ, ուր կը կարծուի թէ հնախօսական կարեւոր գիւտեր պիտի կատարուին։

Զօրեքչաբթի բարձրաստիճան սպաներու յանձնաժողով մը Զաթալճա գնաց ներկայ ըլլալ Թնդանօթարանի մէջ վերջերս ձուլուած թնդանօթներու փորձարկութեան, նաեւ քննել Եւրոպական անծուխ վառօդի եւ Չէյթունի Պուրնուի անծուխ վառօդին յարաբերական առաւելութիւնները։

Առեւտրական սենեակը կառավարութեան յայտնուցած է գրութեամբ այն չահերը զորոնք իր կարծիքով պիտի ընէ կառավարութիւնը, եթէ առեւտրական դաշնագրներու վերաբերեալ բանակցութիւններու ժամանակ իր ալ խորհուրդն հարցուի։

Մաքսային վերատեսչութիւնը մերժեց ընդունիլ Պուրկազէ Միխիլլիի դրամատան հաստիչին ղրկուած 920 պարկ խառնուրդ ալիւրը։

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Եանեայի Բողոք. ժողովուրդը պաշտօնապէս ճանչցուած է կայս. կառավարութենէն, եւ Մարզահամարի վարչութիւնը կայս. հրամանով ձեռնարկած է զատել անոնց արձանագրութիւնը Յունադաւանները տումարէն։ — Կ'ըսուի թէ Գարակէօզեան Որբանոցի իբր հաստութաթեր կալուած կարեւոր չէնք մը պիտի գնուի Բեբրայի մէջ։ — Սալիսէի աստիճան չնորհուեցաւ Մանչո՞ն է Էֆէնտի լրագրին արտօնատէր Յովհ. Էֆ. Դայսէրեանին։

Արմտիքի հրապարակ։ Անատոլուի ցորեն կարծր) քաշը 31–32 փարա։ Անատոլուի ալիւր (գըրմա) պարկը 71–72 դահ., Օտեսայի 92, 98, Իպրայիլի երրորդ կարգ 76, 77, Ամերիկեան 83–87։ Թիֆթիկ (էնկիւրիւ, Եոզղատ) քաշը 16–20 դահ., քարիւղ՝ 17, 19, դահ., Թրիէսթէի չաքար՝ կէնտիւնարը 84, 85, Ռուսական 75, սուրճ՝ պարկը 5.40–6.40 ոսկի։ Բրինձ (Եգիպտական) պարկը 79½, 81, (Բանկոն) 110–113։ Բամպակ (Սապոնճա) կէնտիւնարը 262½–265 (Մէճիտիէին 23ի հաշուով), (Սատնա) 283 դահ.։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հաբաաչին Ափրիկէէ պոռեպոզը։ Այս չաբթու Հարաւային Ափրիկէէ հեռագրուեցաւ կարեւոր ընդհարում մը, որու նմանը չաբաթներէ հետ տեղի չէր ունեցած։ Պօէրները Տըլարիի առաջնորդութեամբ Զօր. Տիքսընի մարդոց վրայ յարձակեցան ի Վլաքֆոնթէյն։ Այս անունով երկու աւան կայ, մին եօա նէսպըրկի արեւելեան կողմը, միւսն արեւմտեան կողմը։ Թէ ո՛րն էր ճակատամարտին վայրը՝ Անգղիական վերջին թերթերուն համար որոշ չէ վերջնապէս։ Անգղիացիք 1,450 հոգի էին եւ 7 թնդանօթ ունէին, պօէրներն հաւանօրէն աւելի բազմաթիւ էին։ Պօէրներն յարձակեցան Անգղիական վերջապահներուն վրայ եւ գրաւեցին թնդանօթները։ Բայց երբ Անգղիացիներու ստուար մասն հասաւ, թնդանօթները ետ առնուեցան եւ պօէրները ետ մղուեցան։ Լորտ Ռիչըրը կը հեռագրէ թէ Անգղիացիներու կորուստն է 39 մեռեալ — չորսը սպայ — եւ 121 վիրաւոր։ Պօէրներն ունեցան 41 մեռեալ։ Հաւանօրէն Տըլարի կարեւոր նպատակ մը ունէր, քանզի բաւական առեն է վեր պօէրներու սովորութիւնն էր ընդհանուր ճակատամարտէ խոյս տալ։ Եւ նկատելով որ դեռ պատերազմի դաշտին վրայ 17,000 պօէր կայ, ինչպէս կը կարծուի, առատ ռազմանիւթով եւ քանի մը թնդանօթով, եւ անոնց մեծագոյն մասն ալ պատերազմական 18ամեայ փորձառութիւն ունին եւ քաջ հեծեալներ են, նկատելով նաեւ որ Անգղիական հեռեւակները զանոնք հալածելու մասին քիչ արժէք ունին, վախ կայ որ պատերազմը տակաւին քանի մը ամիս տեւէ։ Բանի մը մանր ընդհարումներ կը տեղեկագրուին Թրանսվալի արեւելեան մասերէն, ուր պօէրները փոխադրախումբերու վրայ յարձակած եւ ետ մղուած են՝ անգամ մը 6 մեռեալ եւ 30 վիրաւոր ունենալով եւ թշնամիին նոյնչափ կորուստ պատճառելով, անգամ մ'ալ 14 մեռեալ եւ 9 վիրաւոր ունենալով։ Բանի մը գերիներ եւ արջառ ալ իրենք Անգղիացիներու ձեռք։ Բարեյուսոյ Գլխի Դաղթավայրին մէջ Անգղիացի 32 զօրք գերի բռնուեցան Տորտրէխթի մօտ, եւ յետոյ արձակուեցան։ Ճէյմսթաուն ալ, որ փոքրիկ տեղ մ'է Տորտրէխթի եւ Ալիուալ Նորթին միջեւ, պահապան զօրաց իր փոքրաթիւ խմբով դրաւուեցաւ պօէրներէն։ Թերեւս երկու հեռագիրները նոյն դէպքը կ'ակնարկեն։ Որովհետեւ Զօր. Պոթայի քարտուղարը Սթանտէրթընն գնաց Հոլանտական հիւպատոսին հետ խորհրդակցելու համար, Մր. Բրիւկըր եւ անոր բարեկամները կը վախնան որ պօէր հրամանատարը կ'ուզէ հիւպատոսին միջնորդութիւնը խնդրել որպէս զի թշնամութիւններուն վերջ տրուի։

Զին և Թէօրնիէնները։ Ցոն Վալտերսէ կոմսը երկուշաբթի մեկնեցաւ Փեքինէ եւ չորեքշաբթի Թաքուէ Նաւով ուղեւորեցաւ Քոհէ (Ճափոն)։ Կոմսը Փեքինէ մեկնելէն առաջ միջազգային զօրաց մեծ զօրահանդէս մը ունեցաւ։ Օտար զօրքերը արագօրէն կը մեկնին Փեքին քաղաքէն եւ Փեչիլիի նահանգէն։ Գերմանները լինը վաշտի մնացորդները պիտի Թողուն, իւրաքանչիւրը 300է բաղկացած։ Ճափոնցիները 9,000 զօրք ետ կը կանչեն, իսկ Անգղիացիները՝ 3,000։ Միւսները պիտի մնան, կ'ըսուի, մինչեւ արքունիքին ի Փեքին վերադարձը։ Ֆրանսացիք սկսած են չատ զօրք քաշել, բայց կ'ըսուի թէ մաս մը պիտի Թողուն մինչեւ որ տուգանքի եւ երաչխաւորութեան խնդիրները լուծուին։ Գալով լուծման կերպին, Ռուս կառավարութիւնը կ'առաջարկէ պարտաթուղթ հրապարակ հանել։ Անգղիա չհաւանեցաւ Ռուսական այս առաջարկին։ Այս առիթով Ռուս մամուլն սկսաւ դարձեալ դառնութեամբ գրել Անգղիոյ դէմ։ Գերմանական չորս թնդանօթակիր եւ յածաւորակ մը մեկնեցան Չինական ջուրերէն՝ Եւրոպա գալու համար։ Ֆոն Վալտերսէ կոմսը Փեքինէ չմեկնած՝ Լի Հունկ Զանկի նամակ գրեց եւ դահուինակութիւն յայտնեց Չինացի զօրաց Չիլիի նահանգը վերստին գրաւելուն համար եւ ըսաւ թէ այղպէս պիտի ըլլայ մինչեւ Փեքինի չրջակայքը, եթէ անդորրութիւն պահպանուի եւ պաշտպանութիւն չնորհուի բնակիչներուն։ Այն ժամանակ տէրութիւնները պիտի պարպեն թէ՛ Փեքին եւ թէ՛ Փաօթինկֆու։ Անցեալ չաբթու Չինացի 13,000 զօրք հասան մօտակայ նահանգներէն, եւ յուսալի է որ այս ամիսը չվերջացած՝ քաղաքային վարչութիւնն յանձնուի Չինացի մանտարիններուն։ Թղթակից մը Սընդոպոթի կը գրէ Թիէնցինէ թէ կայս. արքունիքը Չունկ իչխանին եւ Լի Հունկ Զանկի իմացուցած է թէ, եթէ օտար զօրքեր մինչեւ այսինչ թուականը չմեկնին, իրենք պատասխանատու պիտի հաւարուին։ Ասոր նպատակն է, կը կարծուի, ժողովրդին սա տպաւորութիւնը տալ թէ օտար զօրքերը Չինու կառավարութեան հնազանդելով կը մեկնին։ Վախ կայ թէ անկարգութիւններու առիթ պիտի ըլլայ այս։ Արքունիքին փոխադրութեան համար կ'ըսուի թէ առ այժմ պիտի գայ միայն մինչեւ Գայ–ֆէնկ–ֆու (Հոնան), որ Սինկանի եւ Փեքինի միջեւ կը գտնուի։ Կը հեռագրուի թէ մեծ հրդեհ մը ծագած է «Արդելեալ քաղաքին» մէջ, այսինքն Փեքինի այն մասին մէջ ուր պալատը կը գտնուի։ Կը կարծուի թէ կայծակէ ծագած է հրդեհը։

Ա.լԼ–այէ։ Իտալիոյ Հէլէնա Թագուհին իչխանուհի մը ծնաւ չաբաթ առաւօտ։ Այս բարերաստիկ դէպքը ցնծութի եւ ուրախութեան առիթ եղաւ բովանդակ Իտալիոյ մէջ։ Երեսփ. ժողովին մէջ վարչապետ Սինեոր Ծանարտէլլի ծանոյց Եոլանտա Մարկըրիթա իչխանուհիին ծնունդը, եւ որոշուեցաւ նիստը դադրեցնել ի պատիւ այս դէպքին եւ իմբռվին պալատ երթալ ու իրենց խնդակցութիւնները յայտնել Թագաւորին եւ Թագուհիին։ Երեկոյին Հռոմի բազմաթիւ ընակիչներ թափօր կազմեցին փողոցներուն մէջ, որոնք դրօչազարդուած եւ լուսավառուած էին։ Վերջապէս կանգ առին պալատան առջեւ, եւ քաղաքապետէն խնդրեցին որ Հռոմի զգայունութիւնն հաղորդէ իրենց Վեհապետին։ Կլերակի Թագաւորն անձամբ Աւետման պատուանշանի մանեակը չնորհեց Սինեոր Ծանարտէլլիի։ Շնորհաւորական հեռագիրներ ղրկուցին Եւրոպական միւս վեհապետները։ Բժիշկները կը ծանուցանեն թէ Թագուհին եւ իչխանուհին քաջառողջ են։ — Հոլանտայի Վիլհելմինա Թագուհին եւ իր կենակից Հէնրի իչխանը անցեալ հինգշաբթի Փոցտամ հասան եւ այցելութիւն տուին Գերման կայսեր եւ կայսրուհիին։ Նոյն երեկոյ կայսրը հացկերոյթ տուաւ ի պատիւ իր հիւրերուն, եւ միւս առաւօտ անոնք զօրահանդէսի մը ներկայ եղան։ Երբ Թագուհին Պերլին մտաւ, քաղաքապետէն ողջունուեցաւ ուղերձով մը, որու պատասխանեց պատչաճ խօսքերով։ Շաբաթ առաւօտ ուրիչ զօրահանդէս մը եղաւ, զոր դիտեց Թագուհին դղեակին պատշգամին։ Կայսրը կ'առաջնորդէր զօրաց երբ անցան պատշգամին առջեւէն։ Պատուանշաններ արուեցան Թագուհիին եւ Հէնրի իչխանին, որոնք չաբաթ կէսօրէն ետքը հրաժեշտ տուին կայսեր ու կայսրուհիին եւ գացին Շվէրին, Հէնրի իչխանին հայրենիքը։ — Անցեալ չաբթու Ֆրանսական ակադեմիոյ պակասած անդամներուն տեղ երկու անդամներ ընտրուեցան։ Մին էր Տը Վոկիւէ մարքիզը, որ ժամանակաւ Կ. պոլսոյ դեսպան էր եւ ծանօթ է իբրեւ պատմիչ եւ հնախօս։ «Բառասուն անմահ»ներու միւս նոր անդամն է Մ. Էմմոն Րոսթան, 33 տարեկան երիտասարդ մը, որ չուտով բանաստեղծի եւ թատերգակի համբաւ առաւ։ — Եորքի դուքսը եւ դքսուհին անցեալ չաբթու Պրիզպէյնէ, ուր գացած էին, եկան Սիտնէյ, Նիւ ՍաուԹ Ուէյլսի մայրաքաղաքը, ապա Մէլպըրն, որ Աւստրալիոյ ամենէն մեծ քաղաքն է։ Փայլուն էին արարողութիւնները որոնցմով ողջունուեցաւ անոնց գալուստը։ Ներկայ գտնուեցան Համալսարանին չրջանաւորդ տարեգարձի հանդէսին, եւ այդ առիթով Օրինաց վարդապետի պատուակալ աստիճան տրուեցաւ դքսին։ Ն. Բարձրութիւնները տղայոց հայկերոյթ տուին իրենց ընկերացող յածաւորակներէն մէկուն մէջ, եւ չքաղրամ՝ Հաբաւային Ափրիկէէ վերադարձած 1,400 մարդոց, միանգամայն ներկայ եղան ուրիչ հանդէսներու։ — Մատակաբարի նախորդ թագուհին Բանավոլա Փարիզ կը գտնուի։ — Անցեալ չաբթու մեռաւ հանգուցեալ Պիզմարք իչխանի երկու որդիներուն փոքրը Վիլհելմ Պիզմարք իչխան։ Քանի մը օր ետքը իր հօրը արձանին բացումը պիտի կատարուէր Պերլինի մէջ։ — Անցեալ հինգշաբթի Վիլհելմ կայսրը Պերլինի պահասան զօրաց կիսաբաժիններէն մէկուն հետ ճաշեց։ Ներկայ էին նաեւ Զօր. Պոնալ եւ գնդապետ կալէ անուն Ֆրանսացի սպաները։ Կայսրը յիչեց թէ կիսաբաժինն առաջին անգամն էր որ Ֆրանսացի սպաներու այցելութիւնը կ'ընդունէր, ճիշտ ինչպէս առաջին անգամն էր որ Ֆրանսացիներ եւ Գերմանացիներ մէկտեղ կուռեցան Չինու մէջ։ Այդ «երկու սպաներուն եւ անոնց ամբողջ բանակին» կենաց բաժակ առաջարկեց։ Զօր. Պոնալ իր չնորհակալութիւնն յայտնեց եւ Գերման բանակին ու անոր կայսեր ի պատիւ բաժակ պարպեց։ Կայսրը պատուանշաններ տուաւ երկու սպաներուն։ — Միացեալ Նահանգներու Գերագոյն Ատեանը կարեւոր խնդրի մը վրայ որոշում տուաւ չորսի դէմ հինգ քուէով միայն։ Կ'ըսուէր թէ Փորթօ Րիքօ եւ Փիլիպպեան կղզեխումբը իրրեւ Ամերիկայի մասեր կրնային տուրքի ենթարկուիլ այնպէս միայն որպէս Ամերիկայի միւս մասերը, եւ թէ այն երկիրներէն ներածուած ապրանքներուն համար առնուած մաքսերն ապօրինաւոր էին։ Ատեանը որոշում տուաւ թէ Բոնկրէսէն կախում ունի այդ։ Երբ Բոնկրէսը այդպէս օրինադրէ, Փորթօ Րիքօի, եւն. բնակիչները Միացեալ Նահանգներու քաղաքացիներուն բոլոր իրաւունքները պիտի վայելեն։ Սակայն մինչեւ որ այդպէս օրինադրէ, լոկ հպատակներ են եւ Բոնկրէսի բացարձակ իչխանութեան ներքեւ։ — Փարիզի եւ Պոտօի միջեւ անցեալները տեղի ունեցած ինքնաչարժ կառքերու մրցումը նչանաւոր արդիւնքներ տուաւ։ Յաղթական կառքը, քաղաքներէ եւ աւաններէ անցնելու միջոցին իր արագութիւնը ժամը 12 հազարամեթրի իջեցնելուն համար անցած ժամանակը զեղչելէ ետքը, ժամը 91 հազարամեթրի արագութեամբ սրացաւ, եւ կը յիչուի որ Հայտարփաչայէ Իզմիտ հեռաւորութիւնն է ճիշտ 91 հազարամեթր։ Թէեւ այս կառարշաւին 64 կառքեր մասնակցեցան, ոեւէ ծանր արկած չպատահեցաւ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Գոնսոլիտէ			27
Բաւմելեի երկաթուղի			112 75
	ԴՐԱՄԻ, Օսմ. ոսկի 100է		
Մէճիտիէ	108 06	Նաթալեան	87 23
Մէճիտիք	100 20	Գրիմէյ	51 08
Մանր արծաթ	103 20	Ա.Նգղ. ոսկի	110 01
Ռուսերէն բոլ	90 20	Մանէթ Թղթ.	8 59

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՑՂԿՈՒ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ֆիճճանճըլար Եոգուշը, Ամերիգան խան